

Crna Gora
Državna revizorska institucija

Broj: 02-035/23-202/49
Podgorica, 06.10.2023. godine

Revizija uspjeha

**PRIPREMLJENOST INSTITUCIJA CRNE GORE
ZA REALIZACIJU CILJEVA ODRŽIVOG RAZVOJA
IZ PROGRAMA ODRŽIVOG RAZVOJA DO 2030. GODINE¹**

Konačni izvještaj

Podgorica, oktobar 2023. godine

¹ UN Agenda 2030

Korištene skraćenice

DNI – Dobrovoljni nacionalni pregled

EUROSTAT – Kancelarija Evropske unije za statistiku

GSV CG – Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore

INTOSAI – Međunarodna organizacija vrhovnih revizorskih institucija

MONSTAT- Uprava za statistiku

NSOR – Nacionalna strategija održivog razvoja

NSzOR – Nacionalni savjet za održivi razvoj

KOR – Kancelarija za održivi razvoj

PER –Program ekonomskih reformi

PPCG –Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji

PRCG –Pravci razvoja Crne Gore

COR – Ciljevi održivog razvoja

SPRV – Srednjoročni program rada Vlade

UN – Ujedinjene nacije

UNDP - Program UN za razvoj

UNEP – Program UN za životnu sredinu

Sadržaj

1. OPŠTI DIO	4
1.1. Pravni osnov za vršenje revizije	4
1.2. Razlozi za vršenje revizije	4
1.3. Predmet, obim i ograničenja revizije.....	6
1.4. Subjekti revizije	6
1.5. Kriterijumi revizije	6
1.6. Cilj revizije i revizorsko pitanje.....	7
1.7. Izvori i metodi prikupljanja informacija.....	7
1.8. Vrijeme vršenja revizije	7
2. NALAZI REVIZIJE	8
2.1. Strateški okvir za realizaciju ciljeva održivog razvoja.....	8
2.2. Institucionalni okvir za sprovođenje politike održivog razvoja	19
2.3. Nacionalni mehanizmi za praćenje i izvještavanje o napretku u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja	27
2.3.2. Sistem izvještavanja o sprovođenju ciljeva održivog razvoja	32
3. Ocjena, zaključci i preporuke	34

1. OPŠTI DIO

1.1. Pravni osnov za vršenje revizije

Pravni osnov za vršenje revizije „Pripremljenost institucija Crne Gore za realizaciju ciljeva održivog razvoja iz Programa održivog razvoja do 2030. godine“ sadržan je u:

- Ustavu Crne Gore, član 144 („Sl. list CG“ br. 01/07);
- Zakonu o Državnoj revizorskoj instituciji, član 4 („Sl. list RCG“, br. 28/04, 27/06, 78/06 i „Sl. list CG— br. 17/07, 73/10, 40/11, 31/14 i 70/17);
- Godišnjem planu revizija Državne revizorske institucije, donesenom od strane Senata od 26. decembra 2022. godine (Interno br. 06-038/22-277) i
- Odluci o vršenju revizije uspjeha br. 02-035/23-202/2 od 27. januara 2023. godine, u sastavu: dr Branislav Radulović (rukovodilac Kolegijuma) i dr Milan Dabović (član Kolegijuma).

Revizija je vršena u skladu sa:

- Poslovníkom Državne revizorske institucije („Sl. list CG“ br. 3/15);
- Uputstvom o metodologiji vršenja revizije uspjeha („Sl. list CG“, br. 45/17) i
- INTOSAI okvirom profesionalnih objava (IFPP)

U skladu sa članom 144 Ustava Crne Gore, Državna revizorska institucija Crne Gore (DRI) vrši reviziju zakonitosti i uspješnosti upravljanja državnom imovinom i oba vezama, budžetima i svim finasijskim poslovima čiji su izvori finansiranja javni ili nastaju korišćenjem državne imovine.

1.2. Razlozi za vršenje revizije

Potpisivanjem Programa održivog razvoja do 2030, Crna Gora se obavezala da će nizom mjera i aktivnosti, doprinosti postizanju ciljeva u okviru države, ali i postizanju ciljeva na globalnom nivou kroz međunarodnu saradnju.

Održivi razvoj predstavlja ekonomski, tehnološki, socijalni i kulturni razvoj koji je usaglašen sa potrebama zaštite i unaprjeđenja životne sredine, koji omogućava sadašnjim i budućim generacijama zadovoljavanje njihovih potreba i poboljšanje kvaliteta života. On predrazumijeva ravnotežu između potrošnje resursa i sposobnosti obnavljanja prirodnih sistema.

Ujedinjene nacije su najvažnije globalno tijelo koje je zaduženo za kreiranje smjernica održivog razvoja. Na Samitu održanom septembra 2015. godine UN su usvojile rezoluciju **Program održivog razvoja do 2030. godine** (Agendu 2030) koju su potpisale sve članice UN među kojima je i Crna Gora.

Agenda 2030 je univerzalna strategija, a od država potpisnica se očekuje da angažuje sve svoje kapacitete kako bi ciljevi bili ostvareni do 2030. godine. Agenda 2030 sadrži 17 **Ciljeva održivog razvoja** sa namjerom eliminacije siromaštva, neravnopravnosti i nepravde.

Ciljevi održivog razvoja predstavljaju skup ciljeva koji se odnose na budući društveni i ekonomski razvoj u skladu sa principima održivosti.

Nazivaju se i Globalnim ciljevima i predstavljaju nadogradnju Milenijumskih razvojnih ciljeva usvojenih još 2000. godine, odnosno Agenda 2030 predstavlja 15- godišnji program održivog razvoja kojim se nastojalo da se dovrši ono što nije postignuto Milenijumskim razvojnim ciljevima do 2015. godine.

Postoji 17 glavnih ciljeva, a u okviru njih 169 posebno određenih ciljeva. U avgustu 2015. godine 193 zemlje se saglasilo sa sledećih 17 ciljeva:

Ciljevi održivog razvoja su na snazi od 2015. do 2030. godine. Sve zemlje članice UN imaju obavezu da sprovedu Agendu 2030 na nacionalnom i globalnom nivou vodeći računa o nivou svog razvoja, svojim mogućnostima kao i svojim nacionalnim politikama i prioritetima.

Donošenjem **Nacionalne strategije održivog razvoja do 2030 godine** (jul 2016. godine) Crna Gora je u potpunosti prihvatila i u nacionalni sistem ugradila zahtjeve UN utvrđene Agendom 2030.

Proces sprovođenja Programa održivog razvoja do 2030 odvija se paralelno sa procesom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. Članstvo u Evropskoj uniji jeste prioritetni cilj vanjske politike Crne Gore. Ispunjavanjem zahtjeva iz pravne tekovine EU, Crna Gora će biti bliža postizanju SDG-a. Naime, 2018. godine sprovedena je MAPS analiza koja je pokazala da će postizanjem svih mjerila za pristupanje države EU biti ostvareno 65% ciljeva održivog razvoja (SDG).

Međunarodna organizacija vrhovnih revizionih institucija – INTOSAI, zajedno sa Ujedinjenim nacijama, ističe važnost nezavisnih i funkcionalnih vrhovnih revizionih institucija, kao jedan od preduslova za efikasno, efektivno i transparentno ispunjavanje Ciljeva održivog razvoja.

Ostvarivanje ciljeva održivog razvoja primarna je dužnost institucija javnog sektora, ali aktivnosti vrhovnih revizorskih institucija, u okviru svojih mandata, usmjerene su i na praćenje implementacije Ciljeva održivog razvoja. Kao doprinos sprovođenju Agende 2030, najvažniji alat revizorskih institucija jesu revizije, pomoću kojih revizorske institucije ocjenjuju i prate sprovođenje ciljeva održivog razvoja.

Radna grupa INTOSAI-a je izradila Strateški plan razvoja Međunarodne organizacije vrhovnih revizorskih institucija (INTOSAI) za period 2023-2028. godine. Shodno donesenom planu, u narednom periodu INTOSAI će se fokusirati na **pet ključnih prioriteta**, među kojima je i “Pružiti doprinos ispunjavanju Agende održivog razvoja 2030”.

1.3. Predmet, obim i ograničenja revizije

Predmet revizije su aktivnosti nadležnih institucija Crne Gore nakon potpisivanja Agende 2030 godine zaključno sa krajem aprila 2023. godine.

Revizijom je provjereno da li je uspostavljen:

- **zakonski i strateški okvir** za realizaciju ciljeva održivog razvoja;
- **institucionalni okvir** za realizaciju ciljeva održivog razvoja i
- **adekvatan sistem izvještavanja i praćenja** u napretku realizacije ciljeva održivog razvoja iz Programa održivog razvoja do 2030. godine.

Ograničenje revizije: Revizija se nije bavila aktivnostima koje sprovode jedinice lokalne samouprave na implementaciji ciljeva održivog razvoja.

1.4. Subjekti revizije

Subjekti revizije bili su :

1. Nacionalni savjet za održivi razvoj;
2. Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma;
3. Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore – **Kancelarija za održivi razvoj** i Sektor za strateško planiranje i koordinaciju politika Vlade i
4. Uprava za statistiku – MONSTAT.

1.5. Kriterijumi revizije

Kriterijumi revizije su uporedna mjerila koja se koriste za izradu revizorskih nalaza i donošenje zaključaka.

U sledećoj tabeli su prikazani kriterijumi revizije i njihova procentualna vrijednost značaja na bazi kojeg će se izraziti konačna ocjena/zaključak.

KRITERIJUMI	Značaj kriterijuma
Uspostavljen je strateški okvir za realizaciju ciljeva održivog razvoja iz Programa održivog razvoja do 2030	35%
Uspostavljen je institucionalni okvir za za sprovođenje politike održivog razvoja	25%
Uspostavljeni su nacionalni mehanizmi za praćenje i izvještavanje o napretku u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja	40%

Značaj kriterijuma je određen na osnovu profesionalnog rasuđivanja državnog revizora. Imajući u vidu da se revizija vrši sedam godina nakon donošenja NSOR-a, poseban akcenat je stavljen na značaj uspostavljenog nacionalnog mehanizma za praćenje i izvještavanje o napretku u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja.

1.6. Cilj revizije i revizorsko pitanje

Cilj revizije je ocijeniti pripremljenost nadležnih institucija Crne Gore za realizaciju ciljeva održivog razvoja iz Programa održivog razvoja 2030.

Glavno revizorsko pitanje:

Da li su nadležne institucije preduzele odgovarajuće aktivnosti kako bi Crna Gora bila pripremljena za realizaciju ciljeva održivog razvoja iz Programa² održivog razvoja do 2030. godine?

Revizorska pitanja:

1. Da li je uspostavljen strateški okvir za realizaciju ciljeva održivog razvoja iz Programa ?
2. Da li je uspostavljen institucionalni okvir za sprovođenje politike održivog razvoja?
3. Da li su uspostavljeni nacionalni mehanizmi za praćenje i izvještavanje o napretku u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja?

1.7. Izvori i metodi prikupljanja informacija

U postupku revizije kao osnovni izvor informacija koristila se dokumentacija kojom raspolažu subjekti revizije odnosno Nacionalni savjet za održivi razvoj, Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore – Kancelarija za održivi razvoj i Sektor za strateško planiranje i koordinaciju politika Vlade i Uprava za statistiku – MONSTAT, a tiču se pitanja pripremljenosti institucija za realizaciju ciljeva održivog razvoja.

Metode prikupljanja informacija koje su se koristile prilikom vršenja revizije su: upitnik, pregled, analiza dokumentacije i intervju.

1.8. Vrijeme vršenja revizije

Predmetna revizija je izvršena u periodu januara – septembra 2023. godine.

Reviziju je sproveo revizorski tim DRI u sastavu:

- Blažo Savković, državni revizor – načelnik u Sektoru II i
- Svetlana Brajović, državna revizorka – rukovoditeljka Odjeljenja.

² UN Agenda 2030

2. NALAZI REVIZIJE

U ovom poglavlju predstavljeni su nalazi revizije koji se odnose na glavno revizorsko pitanje tj. da li su nadležne institucije preduzele odgovarajuće aktivnosti kako bi Crna Gora bila pripremljena za realizaciju ciljeva održivog razvoja iz Programa održivog razvoja do 2030. godine.

2.1. Strateški okvir za realizaciju ciljeva održivog razvoja

Ustavima iz 1992 i 2007. godine, Crna Gora se opredijelila za razvoj zasnovan na principima održivog razvoja. Da bi se obezbijedila osnova za ispunjenje opredjeljenja o ekološkoj državi, 1997. godine je u saradnji sa Univerzitetom za mir i razvoj UN otpočela je izrada 14 baznih studija i dokumenta pod nazvom Pravci razvoja Crne Gore kao ekološke države, koji je završen 2001. godine. Ovaj dokument je ujedno bio nacionalni odgovor na ciljeve postavljene Agendom 21.

Prva Nacionalna strategija održivog razvoja Crne Gore donesena je 2007. godine. Rađena je u saradnji sa Mediteranskom komisijom za održivi razvoj (MCSO) i Mediteranskim akcionim planom Programa za životnu sredinu Ujedinjenih nacija (UNEP/MAP). Strategija je objedinjavala najznačajnija opredjeljenja iz nacionalnih i evropskih dokumenata i bila je praćena petogodišnjim Akcionim planom koji je obuhvatao period 2007-2012. godine. Planom su bile definisane mjere za dostizanje ciljeva održivog razvoja u 24 prioritetne oblasti.

U okviru ovog pitanja, strateški okvir će biti posmatran kao osnov za izradu strategija koji se odnose na ciljeve održivog razvoja.

Nacionalna strategija održivog razvoja

Na osnovu iskustava prikupljenih u sprovođenju Nacionalne strategije iz 2007. godine, u 2013. godini otpočete su aktivnosti oko izrade nove strategije. U julu 2016. godine, zaključkom Vlade Crne Gore³ usvojena je **Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine**. Donošenjem Nacionalne strategije, Crna Gora je među prvim državama u svijetu koja je u potpunosti prihvatila i u nacionalni sistem integrisala zahtjeve Ujedinjenih nacija utvrđene Programom Ujedinjenih nacija za održivi razvoj do 2030. godine.

Nacionalna strategija sadrži Akcioni plan do 2030. godine, kojim su utvrđene mjere i podmjere i indikatori za mjerenje održivog razvoja, grupisane prema strateškim ciljevima održivog razvoja Crne Gore.

Strateški ciljevi određeni su u okviru sljedećih prioritetnih tema: unapređenje stanja ljudskih resursa i jačanje socijalne inkluzije, podrška vrijednostima, normama i obrascima ponašanja koji su od značaja za održivost društva, očuvanje prirodnog kapitala i uvođenje zelene ekonomije, upravljanje za održivi razvoj i finansiranje za održivi razvoj.

Ustanovljene prioritetne teme, strateški ciljevi i mjere, detaljno razrađeni kroz podmjere i ciljne ishode, uz subjekte koji su prepoznati kao

³ Zaključak Vlade Crne Gore, br. 08-1941 od 11. 07. 2016. godine

odgovorni za njihovu implementaciju, projektovani su kao odgovori crnogorskog društva u periodu do 2030. godine na probleme, slabosti i nedostatke postojećeg stanja razvoja i sistema upravljanja.

Pravni okvir za strateško planiranje

U mjesecu julu 2018. godine, definisan je pravni okvir u oblasti strateškog planiranja usvajanjem izmjena **Zakona o državnoj upravi**⁴ i donošenjem **Uredbe o načinu i postupku izrade, usklađivanja i sprovođenja strateških dokumenata**⁵ s pratećom Metodologijom. Pojedini elementi sistema strateškog planiranja definisani su i u Uredbi o Vladi Crne Gore i Poslovniku Vlade Crne Gore, poput definicije strategije i generalnih pravila koja se primjenjuju u procesu pripreme strategija i planskih dokumenata.

Zakonom o državnoj upravi propisano je predlaganje unutrašnje i vanjske politike kroz izradu strategija, projekata, programa i međunarodnih dokumenata, a istovremeno je predviđena njihova međusobna usklađenost i usklađenost s planskim i strateškim dokumentima kojima se utvrđuju opšti pravci razvoja na nivou Crne Gore i finansijskim strateškim dokumentima.

Sistem strateškog planiranja u Crnoj Gori zasniva se na **Uredbi o načinu i postupku izrade, usklađivanja i praćenja sprovođenja strateških dokumenata**, kojom je uređen način i postupak izrade strateških dokumenata (strategija i programa) kojima se predlaže unutrašnja i vanjska politika u određenoj oblasti koje donosi Vlada Crne Gore kao i principi planiranja i sprovođenja ovih dokumenata⁶.

Osnovni cilj Uredbe ogleda se u unapređenju kvaliteta sektorskih strateških dokumenata, primarno kroz definisanje uniformnih i preciznih pravila za sve organe Vlade koji rade na njihovoj izradi, odnosno kroz definisanje postupka pripreme strateških dokumenata, uz obavezu poštovanja kriterijuma za kvalitet strukture i sadržine, kao i procesa praćenja njihovog sprovođenja.

Uredbu prati i razrađuje **Metodologija razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata**, koju u skladu sa svojom nadležnošću, sprovodi Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore – Sektor za strateško planiranje i koordinaciju politika Vlade. Metodologija pruža praktične smjernice za razvijanje, kreiranje i praćenje sprovođenja strateških dokumenata kojima se obezbjeđuje njihov kvalitet.

U 2022. godini pristupilo se unaprjeđenju ove Metodologije kao osnovnog alata za izradu i praćenje sprovođenja strateških dokumenata. Takođe, pripremljene su **Smjernice za pripremu strateških dokumenata**

⁴ "Sl. list CG" br. 13/18

⁵ "Sl. list CG" br. 54/18

⁶ Uredbom se ne uređuju strateška dokumenta koja se donose na lokalnom nivou, kao ni pitanja prostornog planiranja. Strateško planiranje na lokalnom nivou regulisano je Pravilnikom o metodologiji za izradu strateškog plana razvoja jedinice lokalne samouprave Ministarstva ekonomije (Službeni list Crne Gore 20/11 i 20/15). Prostorno planiranje je u nadležnosti Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma i Skupštine Crne Gore i podliježe procjeni uticaja na životnu sredinu, definisanoj Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu (Službeni list Republike Crne Gore 80/05 i Službeni list Crne Gore 40/11 – drugi zakon 59/11 i 52/16).

kojima su precizirani pojedinačni koraci koje državni organi treba da preduzmu u procesu izrade strateškog dokumenta, počevši od iniciranja donošenja do konačnog usvajanja na Vladi. Ove smjernice sadrže praktične savjete tj. primjere dobre prakse u cilju uspostavljanja boljeg mehanizma za planiranje javnih politika. Pripremljen je i **Priručnik za evaluaciju strateških dokumenata** koji daje smjernice Vladinim resorima za planiranje i sprovođenje evaluacije strateških dokumenata.

Zakonom o životnoj sredini⁷ uređeni su principi zaštite životne sredine i održivog razvoja. U čl. 29 ovog Zakona, kao jedan od dokumenata održivog razvoja i zaštite životne sredine, navedena je **Nacionalna strategija održivog razvoja (NSOR) Crne Gore**. Odredbama čl. 30 određen je sadržaj NSOR-a, donošenje, koordinacija i izvještavanje.

Osim ovog Zakona propisi koji se odnose na ciljeve održivog razvoja, a tiču se nadležnosti vezanih za institucionalni okvir i drugih pitanja vezanih za NSOR, sadržani su i u: **Odluci o obrazovanju Nacionalnog savjeta za održivi razvoj** (uređen je djelokrug rada i rad savjetodavnog tijela Vlade nadležnog za sprovođenje politike održivog razvoja) i u **Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta GSVCG** (utvrđen djelokrug rada Kancelarije za održivi razvoj kao jedinice koja koordinira aktivnostima vezanim za održivi razvoj, praćenje i izvještavanje).

Odjeljenje za održivi razvoj, kao samostalna jedinica u okviru **Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma** (prethodno Ministarstvo održivog razvoja i turizma) je 2021. godine je transformisano u **Kancelariju za održivi razvoj i pozicionirano u Generalni sekretarijat Vlade**. Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma koje, u skladu sa Zakonom o životnoj sredini, je nadležno za koordiniranje sprovođenja Nacionalne strategije održivog razvoja i izvještavanje o sprovođenju NSOR-a. U skladu sa Pravilnikom o sistematizaciji unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Generalnog sekretarijata Vlade Crne Gore u Kancelariji za održivi razvoj obavljaju se poslovi koji se odnose na praćenje i usmjeravanje sprovođenja i izvještavanje o realizaciji NSOR-a.

Pravna regulativa vezano za ciljeve održivog razvoja (osnovne odredbe koje se tiču strateškog okvira za realizaciju COR iz Programa, institucionalnog okvira za sprovođenje politike održivog razvoja kao i praćenje i izvještavanje o napretku o ostvarivanju COR) sadržana je u nizu pravnih akata: Zakon o životnoj sredini, Odluka o obrazovanju Nacionalnog savjeta za održivi razvoj i Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta Generalnog sekretarijata Vlade CG. U odnosu na organizacione izmjene u pojedinim organima (Ministarstvo nadležno za zaštitu životne sredine i Generalnog sekretarijata Vlade Crne Gore) **nijesu izvršene odgovarajuće izmjene pravne regulative**. Zakonom o životnoj sredini je propisano da Ministarstvo koordinira sprovođenje NSOR i sačinjava izvještaje o sprovođenju NSOR, dok su Uredbom o Generalnom sekretarijatu Vlade i Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji GSV definisane nadležnosti Kancelarije za održivi razvoj koje se odnose na koordinaciju, usmjeravanje, praćenje sprovođenja i izvještavanja i evaluaciju o realizaciji NSOR. Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave propisano je da

⁷ „Sl. list CG“, 52/16.....73/19

Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma vrši poslove uprave koji se odnose na koordinaciju sprovođenja Nacionalne strategije održivog razvoja Crne Gore i sačinjavanje izvještaja o njenom sprovođenju.

Analiza usklađenosti postojećih sektorskih strategija sa NSOR-om

U Programu održivog razvoja 2030, **tačka 55**, navedeno je da su ciljevi i konkretni zadaci održivog razvoja definisani kao globalni i univerzalno primjenljivi, ali da svaka Vlada utvrđuje sopstvene konkretne zadatke uzimajući pri tome nacionalne okolnosti, odnosno da samostalno odlučuju o načinu kako te globalne težnje i ciljeve treba da uvedu u nacionalne planske procese, politike i strategije. S tim u vezi, pored Nacionalne strategije i ostale ključne nacionalne politike moraju se uskladiti sa sa zahtjevima iz Programa održivog razvoja do 2030. godine.

Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine, pored prevođenja ciljeva UN i zadataka održivog razvoja u politiku održivog razvoja, predvidjela je uspostavljanje i osnovu za njihovo uvođenje u ostale relevantne nacionalne politike, planove i programe. Prije toga bilo je neophodno sprovesti detaljne analize nacionalnog institucionalnog sistema, kako bi se potvrdili i razradili mehanizmi i mjere utvrđene u ovoj strategiji u kontekstu uspostavljanja operativnog Sistema za prevođenje ciljeva UN i indikatora održivog razvoja u nacionalni sistem praćenja i izvještavanja i za usklađivanje postojećih nacionalnih strategija, programa i planova s ciljevima i zadacima održivog razvoja.

U Prvom dobrovoljnom izvještaju o napretku Crne Gore iz 2016 godine navedeno je da je izvršena Analiza institucionalnog i zakonodavnog okvira relevantnog za održivi razvoj Crne Gore.

Polazeći od platforme koju je postavila NSOR do 2030. godine, svi nadležni resori trebali su da do 2017. godine utvrde vezu između pojedinih ciljeva održivog razvoja i njihovih sektorskih strategija, planova i programa, odnosno mjera i akcija za koje će biti zaduženi u sprovođenju NSOR-a.

Međutim, svi nadležni resori **nijesu sproveli analizu postojećih planskih dokumenata kao početni korak u identifikaciji nedostataka u strateškim dokumentima i potrebe za usklađivanjem**, što je između ostalog, trebalo da omogući usklađivanje postojećih relevantnih strategija, programa i planova sa COR do 2018. godine, kako je bilo predviđeno u NSOR-u.

Prema informacijama iz Drugog dobrovoljnog izvještaja „Crne Gora i održivi razvoj“ Sektor za koordinaciju praćenje usklađenosti i praćenje sprovođenja strategija tokom 2021. godine je sproveo analizu stepena usklađenosti novih strateških dokumenata sa strateškim okvirom koji je na snazi. Analiza je pokazala da je opšta usklađenost donijetih strateških dokumenata sa strateškim okvirom na snazi u 2021. godini bila na nivou od 58%, što pokazuje da postoji značajan prostor za unapređenje koherentnosti politika.

Usklađivanje sektorskih strategija sa NSOR-om

Članom 13 stav 2 Zakona o državnoj upravi propisano je da strategije i programi koje donose organi državne uprave moraju biti međusobno

usklađeni i usklađeni sa planskim i strateškim dokumentima kojima se utvrđuju opšti pravci razvoja na nivou Crne Gore i finansijskim strateškim dokumentima.

Članom 30 stav 3 Zakona o zaštiti životne sredine propisano je da „Sa Strategijom (NSOR) moraju biti usklađene sektorske strategije, politike, razvojni planovi i programi, na način da se u njima obezbijedi integracija ciljeva i mjera održivog razvoja”.

Uredbom o načinu i postupku izrade, usklađenosti i praćenja sprovođenja strateških dokumenata izričito nije definisano usklađivanje s NSOR 2030, ali se kroz član 6 - Princip usklađenosti, ukazuje na obavezu usklađivanja s krovnim strateškim dokumentima.

Zadatke, odnosno nadležnosti na usklađivanju sektorskih strateških, planskih i programskih dokumenata sa ciljevima politike održivog razvoja, imaju: Nacionalni savjet za održivi razvoj (na osnovu Odluke o osnivanju), Radne grupe Nacionalnog savjeta za održivi razvoj (odluke o obrazovanju) i Ministarstva i drugi organi (na osnovu Akcionog plana NSOR-a i Metodologije razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata).

Ocjenu usklađenosti sa krovnim strateškim dokumentima, među kojima je i NSOR, vrši Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore/Sektor za strateško planiranje i koordinaciju politika Vlade.

Nacionalni savjet za održivi razvoj

U skladu sa Odlukom o obrazovanju Nacionalnog savjeta za održivi razvoj⁸ jedan od zadataka Nacionalnog savjeta je i **usklađivanje sektorskih strateških, planskih i programskih dokumenata i propisa sa principima, ciljevima i mjerama politike održivog razvoja i davanje preporuka i stručnih mišljenja kako bi se isti dopunili/izmijenili na način da se osigura integrisanje principa održivog razvoja**. Slična odredba je glasila i u Odluci o obrazovanju Nacionalnog savjeta za održivi razvoj, klimatske promjene i integralno upravljanje obalnim područijem⁹: „Usklađivanje sektorskih strategija sa principima, ciljevima i mjerama politike održivog razvoja, klimatskih promjena i integralnog upravljanja obalnim područijem u cilju prevazilaženja problema neusklađenog sektorskog planiranja“.

U procesu implementacije NSOR-a 2030 i ciljeva održivog razvoja Nacionalni savjet ima **usmjeravajuću i koordinirajuću ulogu** uz pomoć Kancelarije za održivi razvoj, na stručno-administrativnom nivou.

Uvidom u zapisnike sa sjednica Nacionalnog savjeta i njegovih radnih grupa utvrđeno je da je u prethodnim godinama Nacionalni savjet za održivi razvoj, u okviru stručnih radnih grupa i na sjednicama, razmatrao strateške, planske i implementacione akte kao i rezultate važnih projekata. Nakon održanih sjednica, Kancelarija za održivi razvoj, kao sekretarijat Nacionalnog savjeta, dostavljala je Vladi na razmatranje i usvajanje informacije sa zaključcima. Nakon usvajanja informacija od strane Vlade, zaključci su upućivani relevantnim resorima na realizaciju.

⁸ „Sl. list CG“, br. 11/22 i 117/22

⁹ Sl. list CG“, br. 49/13.....66/15)

Radna grupa Nacionalnog savjeta za održivi razvoj

Odlukom o obrazovanju **Radne grupe za praćenje sprovođenja politike održivog razvoja** (decembar 2022. godine) obrazovana je radna grupa koja između ostalih zadataka treba da obavlja i analizu usklađenosti relevantnih sektorskih strateških, planskih i programskih dokumenata i propisa sa NSOR-om i davanje preporuka i stručnih mišljenja kako bi se isti dopunili/izmijenili na način da se osigura integrisanje principa održivog razvoja u dokumenta s aspekta njihovog usklađivanja sa NSOR-om do 2030.

Prema raspoloživim informacijama ova radna grupa nije preduzimala aktivnosti na izradi ove analize.

Radna grupa za praćenje implementacije i revizije NSOR do 2030. godine obrazovana je odlukom Nacionalnog savjeta za održivi razvoj, klimatske promjene i integralno upravljanje obalnim područjem 11.01. 2017. godine i njen osnovni zadatak je bio da prati sprovođenje i izvještavanje o uspješnosti implementacije NSOR-a do 2030 uključujući izradu stručnih analiza, **shodno Odluci o formiranju ove radne grupe. Prema izjašnjenju GSV CG, Radna grupa za praćenje sprovođenja politike održivog razvoja NSOR prilikom razmatranja strateškog dokumenta i dr. koji joj je dostavljen na uvid i mišljenje, u okviru svog mišljenja daje nalaz ili iskaz o usklađenosti strateškog dokumenta, odnosno planskog i programskog sa NSOR-om.** Jedan od njenih specifičnih zadataka je bio pružanje podrške procesima revizije, donošenja i implementacije sektorskih strateških dokumenata sa aspekta njihovog usklađivanja s NSOR-om. Članovi ove radne grupe bili su imenovani na period od tri godine.

Iz zapisnika sa sjednice ove radne grupe od 02.12.2016. g navedeno je da su razmatrane Strategija za mlade 2017-2021 i Strategija ženskog preduzetništva 2015- 2020 godine i razmatranje Akcionog plana za 2017. godinu.

Ministarstva i drugi organi na osnovu NSOR 2030 Akcionog plana NSOR-a

Subjekti zaduženi za implementaciju, u sektorskim strategijama treba strateške ciljeve, mjere i aktivnosti uskladiti sa ciljevima održivog razvoja na način što će učinak mjeriti sa indikatorima održivog razvoja uz tendenciju uvođenja novih indikatora.

Sektor za strateško planiranje i koordinaciju politika Vlade

Generalni sekretarijat Vlade je 2018. godine proširio svoje nadležnosti u oblasti koordinacije javnih politika, kroz donošenje **Uredbe o dopunama Uredbe o Generalnom sekretarijatu Vlade**¹⁰ kojom su poslovi u vezi s uspostavljanjem i razvojem sistema koordinacije i praćenja usklađenosti strateških dokumenata kojima se utvrđuju javne politike dodijeljeni Sektoru za koordinaciju, praćenje usklađenosti i praćenje sprovođenja strategija kojima se utvrđuju javne politike. Na osnovu Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u Generalnom sekretarijatu Vlade

¹⁰ Sl. list Crne Gore br. 33/18

Crne Gore Sektor za strateško planiranje i koordinaciju politika Vlade je nadležan za:

“uspostavljanje i razvoj sistema strateškog planiranja, definisanje i praćenje primjene standarda i kriterijuma kvaliteta za izradu strategija kojima se utvrđuju javne politike i izvještaja o njihovom sprovođenju, uspostavljanje i upravljanje informacionim sistemima za strateško planiranje, planiranje i sprovođenje obrazovno-informativnih aktivnosti u vezi sa strateškim planiranjem i pratećim informacionim sistemima, koordinaciju i praćenje usklađenosti strategija kojima se utvrđuju javne politike s ostalim nacionalnim strateškim dokumentima i/ili pravnom tekovinom EU, saradnju i koordinaciju s ministarstvima i državnim organima u vezi sa strateškim planiranjem u javnim politikama, pružanje podrške na uspostavljanju organizacionih jedinica za strateško planiranje i razvoj kapaciteta na nacionalnom i lokalnom nivou, uspostavljanje i koordinaciju rada Mreže državnih službenika za strateško planiranje, procjenu učinka i praćenje stepena sprovođenja strateških dokumenata kojima se utvrđuju javne politike, saradnju sa obrazovnim ustanovama, istraživačkim centrima i organizacijama civilnog društva na unapređenju dostupnosti podataka potrebnih za planiranje javnih politika, saradnju sa međunarodnim organizacijama, ministarstvima i državnim organima u vezi sa razvojem sistema strateškog planiranja, praćenje glavnih politika EU, kao i analizu njihove zastupljenosti u Crnoj Gori, analizu politika i njihove korespondencije s ciljevima ključnih dokumenata EU, analiziranje trendova i uticaja javnih politika kako u EU tako i u regionu, pripremu instrukcija, koordinaciju pripreme i pružanje stručne pomoći organima državne uprave pri utvrđivanju prioriteta i rokova za njihovo ostvarivanje u postupku pripreme srednjoročnog i godišnjeg programa rada Vlade, provjeru usklađenosti prioriteta i ciljeva predloga javnih politika sa srednjoročnim i godišnjim programom rada Vlade, koordinaciju i saradnju sa organima državne uprave u postupku usklađivanja obaveza i rokova iz srednjoročnog i godišnjeg programa rada Vlade i Programa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji; saradnju sa Ministarstvom finansija u cilju povezivanja planiranja sprovođenja prioriteta i rokova Vlade sa budžetom, praćenje i usklađivanje realizacije srednjoročnog i godišnjeg programa rada Vlade i zaključaka Vlade; pripremu izvještaja o realizaciji srednjoročnog i godišnjeg programa rada i zaključaka Vlade, kao i drugi poslovi iz djelokruga Sektora.”

Osnivanje Sektora imalo je za cilj da se oblast strateškog planiranja prilagodi politikama Evropske unije. Rad ovog Sektora obavlja se u okviru dva odsjeka i to: **Odsjek za koordinaciju strategija kojima se utvrđuju javne politike** i **Odsjek za razvoj sistema strateškog planiranja** (nadležnosti odsjeka su date u **Prilogu 4**).

Generalni sekretarijat Vlade, kroz rad ovog Sektora, ima ulogu u procesu donošenja strateških dokumenata i u procjeni usklađenosti sektorskih strateških dokumenata sa ciljevima održivog razvoja.

U procesu donošenja strateških dokumenata provjera se da li određeni strateški dokument ili izvještaj zadovoljava kvalitativne kriterijume zastupljene u Metodologiji razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata, koji se odnose na strukturu i sadržinu strateškog dokumenta ili izvještaja). U okviru donošenja strateških dokumenata izdaju se: mišljenja na nacrt i na prijedlog strateških dokumenata (strategija, programa i akcionih planova) i mišljenja na prijedlog godišnjeg i finalnog izvještaja o sprovođenju strateškog dokumenta.

Prilikom procjene usklađenosti sektorskih strategija i programa sa krovnim strateškim dokumentima ne daje se ocjena usklađenosti sa ciljevima održivog razvoja, odnosno NSOR-om. Procjenjuje se usklađenost sektorskih strategija i programa sa krovnim strateškim dokumentima, među kojima je i NSOR. Za ovu procjenu koristi se Obrazac u kome je kao prvo pitanje navedeno “Da li je u strateškom dokumentu objašnjena usklađenost sa krovnim strateškim dokumentima (NSOR 2030, PPCG, PRCG, PER, SPRV) ?

Statistička obrada mišljenja ne izdvaja podatke koji se odnose na aspekt procjene usklađenosti sa NSOR 2030, već izdvaja procenat potpune usklađenosti strateških dokumenata sa strateškim okvirom koji podrazumijeva usklađenost sa krovnim strategijama, sektorskim strategijama i međunarodnim obavezama. Iz tog razloga ne daje se izdvojena procjena usklađenosti sektorskih strategija i programa sa ciljevima održivog razvoja.

Procenat potpune usklađenosti strateških dokumenata sa krovnim strateškim dokumentima od septembra 2018, kada je počela primjena Uredbe i Metodologije, bilježi pozitivan trend od forme nacrtu do forme predloga strateškog dokumenta, ali ukupna statistika varira, u zavisnosti od broja izdatih mišljenja tokom godine i nije moguće obezbijediti potpunu uporedivost statističkih podataka iz godine u godinu:

Prema objašnjenju zaposlenih u Sektoru za strateško planiranje i koordinaciju politika Vlade u ovom trenutku **nije moguće dati izdvojenu procjenu usklađenosti sektorskih strategija i programa sa ciljevima održivog razvoja.**

Komentari u pogledu ovog aspekta usklađenosti su uglavnom uopšteni i sugeriraju se da se konsultuje NSOR 2030 i ustanovi veza sa indikatorima u predmetnoj podoblasti javne politike ili da se obezbijedi detaljniji prikaz usklađenosti strateških dokumenata sa ciljevima NSOR-a koji se tiču predmetne podoblasti javne politike. U mišljenjima se prenose navodi iz strategija i programa u pogledu usklađenosti sa ciljevima održivog razvoja i ukazuje na modalitete daljeg usklađivanja (do forme prijedloga) sa ciljevima i indikatorima iz NSOR-a.

Sektor za koordinaciju politika GSV je, shodno upitu Državne revizorske institucije, izvršio posebnu analizu mišljenja izdatih na nacrtu i predloge strategija i programa u 2022. Zaključuje se da su komentari u pogledu ovog aspekta usklađenosti uglavnom uopšteni i sugeriraju da se

konsultuje NSOR 2030 i ustanovi korelacija sa indikatorima u predmetnoj podoblasti javne politike ili da se obezbijedi detaljniji prikaz usklađenosti strateških dokumenata sa ciljevima NSOR 2030 koji se tiču predmetne podoblasti javne politike. U mišljenjima se prenose navodi iz strategija i programa u pogledu usklađenosti sa ciljevima održivog razvoja i ukazuje na modalitete daljeg usklađivanja (do forme predloga) sa ciljevima i indikatorima iz NSOR-a.

Prema iskustvima ovog Sektora u radu sa resorima se pokazalo da ne postoji dovoljna informisanost o ciljevima održivog razvoja ni u procesu pripreme, ni u procesu sprovođenja strateških dokumenata. Jedan od razloga leži u tome što službenici koji rade na pripremi strateških dokumenata ne prolaze obavezno kroz Program obrazovanja službenika za strateško planiranje (koji objašnjava neophodnost korelacije sa NSOR-om u svim fazama planskog procesa) iz kog razloga izostaje osvrt na korelaciju sa ciljevima i indikatorima održivog razvoja i u procesu izvještavanja o sprovođenju strateških dokumenata. U okviru Programa obuka Uprave za kadrove, postoji obuka za održivi razvoj čiji cilj je podizanje svijesti polaznika o održivom razvoju. Imajući u vidu značaj teme bilo bi korisno da ovaj program bude dio obuke službenika/ca za strateško planiranje.

Prema mišljenju odgovorne osobe iz Sektora za strateško planiranje razlozi za neusklađenosti sa krovnim strategijama odnosno važećim strateškim okvirom leže u sledećem:

- ❖ neadekvatno planiranje obaveza Programa rada Vlade od strane resornih ministarstava;
- ❖ nedovoljno vrijeme koje je posvećeno pripremi strateškog dokumenta;
- ❖ nedosljednost u primjeni i izostanak redovnog izvještavanja o sprovođenju strateških dokumenata i
- ❖ česte organizacione promjene (zbog kojih dio administracije nije upoznat sa Uredbom i Metodologijom)

Kako bi se podstaklo interesovanje javnosti za praćenje implementacije javnih politika i postigne veći stepen usklađenosti strateških dokumenata, kroz veću vidljivost sistema planiranja politika i afirmaciju sektorskog pristupa javnim politikama, Generalni sekretarijat je dao svoj doprinos izradom sajta <http://www.javnepolitike.me>. Sajt daje jasan pregled implementacije strateških dokumenata i njihovih učinaka čime se želio osnažiti strateška usmjerenost Crne Gore ka održivom razvoju u interesu građana. Sajt pruža pregled javnih politika na snazi u Crnoj Gori, njihov odnos prema strateškom okviru EU i Ciljevima održivog razvoja UN, kao i sveobuhvatne informacije o sistemu strateškog planiranja u Crnoj Gori. Na sajtu su predstavljeni sektori politika (u skladu sa sektorskim pristupom datim u Uredbi) i njima pripadajućih politika sa odgovarajućim strateškim dokumentima. Ovakav pregled je u najvećoj mjeri umrežen i usklađen sa procesom pristupanja Crne Gore EU, strateškim okvirom EU, ali i šire sa Ciljevima održivog razvoja (SDGs) UN do 2030. čime se dodatno podstiče opredjeljenje Crne Gore da donosi politike koje su u skladu sa Agendom održivog razvoja.

Dodatno, svaka kartica politika (u okviru sektora), na sajtu, na početku sadrži prikaz ciljeva održivog razvoja, relevantnih za predmetnu oblast javne politike, korelaciju sa odabranim ciljevima održivog razvoja i obaveze u predmetnoj oblasti javne politike koje proizilaze iz NSOR 2030 (primjer politike "Poljoprivreda": <https://javnepolitike.me/politika/poljoprivreda/>). U okviru kartice "Održivi razvoj" sadržan je pregled ciljeva održivog razvoja, korelacija ciljeva održivog razvoja sa strateškim okvirom EU, tekst NSOR 2030, set međunarodnih indeksa od značaja za praćenje napretka u postizanju ciljeva održivog razvoja i presjek ciljeva NSOR 2030 (više na: <https://javnepolitike.me/politika/odrzivi-razvoj/>).

Imajući u vidu da je sajt namijenjen državnim službenicima i službenicama glavni cilj ovog prikaza je da oni preuzmu navedene informacije i koriste za izradu sektorskih strateških dokumenata kako bi se usklađenost s NSOR 2030 povećala. S druge strane, široj javnosti su na ovaj način dostupne ključne informacije iz NSOR 2030, vezane za neku konkretnu politiku.

Aktivnosti na promociji ciljeva održivog razvoja

Na osnovu smjernica koje su razvile UN, kao jedna od prvih aktivnosti prilikom uvođenja Programa održivog razvoja 2030 u nacionalne procese je podizanje javne svijesti. Izgradnja svijesti o Programu neophodna je kod državnih službenika i kod nedržavnih aktera tokom cijelog procesa njegove implementacije.

Prema podacima Kancelarije za održivi razvoj aktivnosti na promociji ciljeva održivog razvoja sprovodili su se na različite načine kroz organizaciju sastanaka radnih tijela NSzOR-a, konferencija i okruglih stolova na teme značajne za održivi razvoj koje organizuje NSzOR, medijska gostovanja predstavnika/ca Kancelarije za održivi razvoj, Nacionalnog savjeta za održivi razvoj i sl.

Odlukom o obrazovanju Nacionalnog savjeta za održivi razvoj¹¹ uveden je novi zadatak Nacionalnog savjeta za održivi razvoj - unapređenje komunikacione strategije za održivi razvoj, na način da se dodatno angažuje i informiše javnost, kao i podstakne šira rasprava o pitanjima vezanim za održivi razvoj, uključujući i uspostavljanje partnerstava sa medijima, kao i organizovanje događaja i sastanaka sa različitim grupama zainteresovanih strana o ključnim temama i konceptima održivog razvoja kako bi se omogućila dubinska i aktuelna razmjena o trenutnom i budućem (međunarodnom, evropskom, nacionalnom) razvoju, obezbijedilo dodatno stručno znanje i omogućila šira medijska pokrivenost i javno komuniciranje o ishodima događaja.

Prema informacijama iz Kancelarije za održivi razvoj, u prvoj polovini 2023. godine, urađeno je sledeće:

Kreirana Platforma - Dijalog za razvoj

Platforma je razvijena za potrebe rada Nacionalnog savjeta za održivi razvoj, a u okviru Projekta koji sprovodi UNDP, čiji je krajnji cilj izrada

¹¹ „Sl list CG“, br. 11/22 i 117/22

Nacionalnog plana adaptacije (NAP) na klimatske promjene. Cilj platforme je da se obezbijede stručne smjernice za izradu i sprovođenje javnih politika i razvojnih projekata zasnovanih na principima održivog razvoja, a u kontekstu sprovođenja ideje ekološke države u praksi. Platforma omogućava razmjenu informacija, iskustava, ideja i prijedloga između članova Nacionalnog savjeta, predstavnika državnih institucija, civilnog sektora, privrede, medija i građana. Platforma takođe služi kao alat za praćenje i evaluaciju napretka u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja na nacionalnom i lokalnom nivou. Otvorena je za sve zainteresovane koji žele da doprinesu unapređenju održivog razvoja u Crnoj Gori. U sklopu ove platforme do sada je održano nekoliko sastanaka na kojima su učestvovali i članovi radnih grupa Nacionalnog savjeta za održivi razvoj.

Projekat CBIT (Capacity building initiative for transparency)

Ovaj projekat koji implementiraju Program za razvoj Ujedinjenih nacija (UNDP) i Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma predstavlja priliku da se ojačaju kapaciteti Crne Gore da ispune nove međunarodne obaveze za praćenje, izvještavanje i verifikaciju aktivnosti vezanih za klimatske promjene. Očekivani rezultati su ojačani institucionalni mehanizam za praćenje nacionalno određenih doprinosa i razvoj većeg okvira transparentnosti. Za potrebe poboljšanja nacionalnog okvira transparentnosti, izradiće se set nacionalnih metodologija, procedura i smjernica (u daljem tekstu MPS) za transparentnost koje se odnose na ublažavanje, prilagođavanje i finansiranje u oblasti klimatskih promjena. MPS će obezbijediti institucionalizaciju i poslužiti kao podrška radu Radne grupe za ublažavanje i prilagođavanje klimatskih promjena Nacionalnog savjeta za održivi razvoj, a kroz rad ove RG doprinjeće se i transparentnosti u radu Nacionalnog savjeta. Da bi se uspostavio održiv sistem transparentnosti, jedna od najvažnijih alatki koje će se primijeniti biće portal za MRV koji će na kraju biti integrisan u IT sistem MEPPU-a. Nacionalni savjet za održivi razvoj je prepoznat kao ključna politička i stručna platforma ka kojoj i od koje će ići podaci kako za izvještavanje tako i za upravljanje politikama u sektoru klimatskih promjena. Da bi se osigurala relevantnost i pouzdanost informacija na portalu, davaoci podataka moraju imati kapacitete za unos tačnih podataka na portal. Osim toga, ovaj portal će biti koristan samo ako ga Radna grupe za ublažavanje i prilagođavanje, ministarstva i sektorske institucije zaista redovno koriste. Stoga će tehničkim predstavnicima sa privilegovanim pristupom portalu biti potrebna odgovarajuća obuka o pravilnom korišćenju portala, uz detaljna uputstva. Tu spadaju obuke za sticanje znanja kroz iskustvo o odgovarajućem softveru i metodologijama za korišćenje portala. Projekat će takođe podstaći uključivanje stručnjaka za rodna pitanja u Radnu grupu za ublažavanje i prilagođavanje, da bi se obezbijedilo bolje uključivanje pitanja rodne ravnopravnosti u politike klimatskih promjena.

2.2. Institucionalni okvir za sprovođenje politike održivog razvoja

U okviru ovog odjeljka daće se odgovori kako je Crna Gora prilagodila svoj institucionalni okvir kako bi realizovala Program održivog razvoja do 2030/Nacionalnu strategiju održivog razvoja 2030, odnosno da li su definisana tijela i institucije zadužene za sprovođenje aktivnosti za ostvarivanje ciljeva održivog razvoja odnosno ko koordinira sa aktivnostima, ko prati njeno sprovođenje i na koji način se usklađuju aktivnosti (sprovođenje i praćenje) u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja.

Nacionalni savjet za održivi razvoj

Nakon održanog Samita o održivom razvoju u Johaneshburgu 2002. godine, osnovan je Nacionalni savjet za održivi razvoj (NSzOR), kao savjetodavno tijelo Vlade Crne Gore koje je bilo zaduženo za sprovođenje politike održivog razvoja. Osnovan je uz podršku Programa za razvoj Ujedinjenih nacija (UNDP) za pružanje administrativne i tehničke podrške za rad Nacionalnog savjeta u okviru Generalnog sekretarijata Vlade.

Savjet je u periodu između 2006. do 2021. godine prošao nekoliko reformi od kojih se izdvaja reforma iz 2008. godine kada je, između ostaloga, smanjen broj članova Savjeta i omogućeno formiranje stručnih radnih grupa. Savjet je **2013.** godine, donošenjem nove Odluke¹², preimenovan u **Nacionalni savjet za održivi razvoj, klimatske promjene i integralno upravljanje obalnim područijem**. Savjetom je od njegovog osnivanja (2002. godine) do 2013. godine predsjedavao predsjednik Vlade. Reformom iz **2013.** godine predviđeno je da Nacionalnim savjetom **predsjedava Predsjednik Crne Gore**.

Odlukom o obrazovanju Nacionalnog savjeta za održivi razvoj iz 2022. godine¹³ je predviđeno da Nacionalni savjet čine predsjednik i **39 članova koje imenuje Vlada**. Članovi/ice NSzOR su predstavnici svih relevantnih društvenih struktura (svi ministri u Vladi, sekretar Skupštine, glavni pregovarač za EU, stručne institucije, finansijske institucije, poslovna udruženja, univerziteti, sindikati, NVO, nezavisni stručnjaci, predstavnici mladih i mediji). **Predsjednik NSzOR-a je Predsjednik Vlade**, a sekretar je rukovodilac KOR-a.

Način imenovanja članova i nadležnosti Nacionalnog savjeta su bliže uređeni Odlukom. Članom 8 Odluke navedeni su **zadaci** Savjeta:

- 1) davanje preporuka i stručnih mišljenja Vladi kako bi se obezbijedilo donošenje i sprovođenje politika i razvojnih projekata u skladu sa principima održivog razvoja;
- 2) usklađivanje sektorskih strateških, planskih i programskih dokumenata i propisa sa principima, ciljevima i mjerama politike održivog razvoja i davanje preporuka i stručnih mišljenja kako bi se isti dopunili/izmijenili na način da se osigura integrisanje principa održivog razvoja; razmatranje i davanje mišljenja na nacionalne izvještaje i komunikacije koje je Crna Gora, kao članica međunarodnih konvencija u obavezi da priprema, uključujući i izvještaje o sprovođenju Nacionalne strategije održivog razvoja do 2030. godine (uključujući i reviziju samog dokumenta), kao i drugih strateških,

¹² „Sl. list CG“, br. 49/13

¹³ „Sl. list CG“, br. 11/22, 117/22

planskih i programskih dokumenata od značaja za ostvarivanje ciljeva održivog razvoja definisanih UN Agendom za održivi razvoj do 2030. godine (SDGs), Zelenim sporazumom, Klimatskim paketom EU, Zelenom agendom za Zapadni Balkan, Okvirnom konvencijom Ujedinjenih nacija o klimatskim promjenama, Konvencijom o zaštiti morske sredine i priobalnog područja Sredozemlja (Barselonskom konvencijom) i drugim nacionalnim i međunarodnim propisima;

- 3) unapređenje sistema finansiranja za održivi razvoj u skladu sa Akcionim planom iz Adis Abebe, uključujući i mobilizaciju resursa za implementaciju politika, propisa i strateških dokumenata iz oblasti održivog razvoja;
- 4) unapređenje komunikacione strategije za održivi razvoj, na način da se dodatno angažuje i informiše javnost, kao i podstakne šira rasprava o pitanjima vezanim za održivi razvoj, uključujući i uspostavljanje partnerstava sa medijima, kao i organizovanje događaja i sastanaka sa različitim grupama zainteresovanih strana o ključnim temama i konceptima održivog razvoja kako bi se omogućila dubinska i aktuelna razmjena o trenutnom i budućem (međunarodnom, evropskom, nacionalnom) razvoju, obezbijedilo dodatno stručno znanje i omogućila šira medijska pokrivenost i javno komuniciranje o ishodima događaja;
- 5) podsticanje i promovisanje istraživanja i istraživačkih studija, obrazovanja, obuke, razmjene tehnologija i razmjene znanja i vještina relevantnih za održivi razvoj, kao i izgradnja kapaciteta za održivi razvoj na nacionalnom nivou kako bi se omogućilo donošenje odluka zasnovanih na dokazima;
- 6) uspostavljanje i unapređenje partnerstva sa razvojnim partnerima i organizacijama, privatnim sektorom, akademskom zajednicom i drugim relevantnim akterima kako bi se obezbijedila podrška sprovođenju politike održivog razvoja;
- 7) promovisanje dijaloga i izgradnja partnerstva za održivi razvoj sa glavnim grupama koje su identifikovane kao ključni akteri izvan centralne vlade, nacionalne i međunarodne zajednice, a koje imaju važnu ulogu u tranziciji ka održivom razvoju (vulnerabilne društvene grupe, nevladine organizacije, lokalne vlasti, predstavnici radnika i sindikata, privreda i industrija, preduzetnici naučna zajednica, mladi i drugi);
- 8) podrška inicijativama vezanim za održivu i pravednu tranziciju ne ostavljajući nikoga iza sebe (zelenu ekonomiju, inovacije i tehnologije, cirkularnu ekonomiju, plavu ekonomiju, čistiju proizvodnju i potrošnju, društvenu odgovornost, klimatske promjene, integralno upravljanje obalnim područjem, očuvanje biodiverziteta i biološku bezbjednost, zdrave stilove života, rodnu ravnopravnost i slično);
- 9) uspostavljanje sopstvenih inicijativa o važnim temama u kontekstu održivog razvoja razvijanjem pilot projekata o određenim prioritetnim oblastima u kontekstu nacionalnog okvira politike održivog razvoja;
- 10) vrši druge poslove iz djelokruga rada Nacionalnog savjeta.

Odlukom je propisano da Nacionalni savjet zasijeda najmanje dva puta godišnje, a nakon svake održane sjednice podnosi izvještaj Vladi. Nakon podnošenja Izvještaja Vlada donosi zaključak.

Pregled održanih sjednica NSzOR 2015-2022 godina

Godina	Održane sjednice	Podneseni izvještaji
2015	28. 01. 2015.	mart 2015
	17. 07. 2015	septembar 2015
	11. 12. 2015	februar 2015
2016	15. 06. 2016	jul 2016
2017	11. 01. 2017	mart 2017
	16. 06. 2017	jul 2017
	29. 09. 2017	oktobar 2017
2018	21. 09. 2018	februar 2019
2019	20. 12. 2019	
2020	bez održane sjednice	
2021	bez održane sjednice	
2022	decembar 2022	februar 2023

Iz Kancelarije za održivi razvoj pojašnjeno je da se sjednice Nacionalnog savjeta nisu održavale 2020. godine zbog epidemije izazvane Corona virusom. Takođe, svako imenovanje novog sastava Vlade iziskuje novu proceduru oko donošenja nove Odluke, imenovanje novih članova Nacionalnog savjeta i članova njegovih radnih grupa. Ova procedura traje otprilike oko 6 mjeseci. Imenovanje dva sastava Vlade tokom 2020 i 2021. godine uticale su na izostanak sjednica Nacionalnog savjeta za održivi razvoj.

Poslovníkom o radu uređen je način rada Nacionalnog savjeta i njegovih radnih grupa kao i druga pitanja od značaja za rad i ostvarivanje njegovih zadataka. U periodu od 2002-2013. godine Nacionalni savjet za održivi razvoj je primjenjivao svoj Poslovníkom o radu. U periodu od 2013-2020. godine Nacionalni savjet za održivi razvoj je primjenjivao Poslovníkom o radu Vlade. Važeći Poslovníkom o radu Nacionalnog savjeta donesen je 08.12.2022. godine.

Odlukom o obrazovanju Savjeta iz 2015. godine bilo je predviđeno da Savjet donosi godišnje programe rada koji sadrže prijedloge prioriternih akcija u okviru sprovođenja NSOR, Nacionalne strategije integralnog upravljanja obalnim područijem i strateških dokumenata u oblasti klimatskih promjena. Prijedlog plana rada sačinjen je za 2015. godinu dok za ostale godine, u periodu važenja ove Odluke, ovi programi nijesu donošeni.

Odlukom o obrazovanju Savjeta iz 2022. godine predviđeno je da Nacionalni savjet donosi **program rada** za period od tri godine, sa **detaljnim programom rada za tekuću godinu**, a sadržaj programa rada utvrđuje se Poslovníkom o radu. Uvidom u dostavljenu dokumentaciju utvrđeno je da je donesen Okvirni plan rada Nacionalnog savjeta za 2023-2025. godinu, dok godišnji program nije donesen kao poseban akt, ali se iz strukture samog Okvirnog plana može vidjeti koje su aktivnosti planirane, period njihove realizacije i nosioci aktivnosti.

Članom 10 Odluke o obrazovanju Nacionalnog savjeta za održivi razvoj iz 2021 i 2022. godine predviđeno je da Vlada informiše Skupštinu o rezultatima o sprovođenju politike održivog razvoja jednom godišnje. Rok za podnošenje ovog izvještaja je kraj tekuće godine.

Nacionalni savjet za održivi razvoj je decembra 2022. godine imenovao Radnu grupu za praćenje sprovođenja politike održivog razvoja čiji su zadaci:

- **Pružanje podrške procesu revizije Nacionalne strategije održivog razvoja do 2030. godine (NSOR do 2030. godine) odnosno Akcionom planu NSOR do 2030. godine;**
- **Praćenje sprovođenja i izvještavanje o uspješnosti implementacije NSOR do 2030. godine,** utvrđivanje ključnih prepreka za dostizanje ciljeva NSOR do 2030. godine i definisanje preporuka za prevazilaženje utvrđenih problema;
- Pripremu dobrovoljnih nacionalnih izvještaja (Voluntary National report -VNR) koji se periodično podnose Političkom forumu Ujedinjenih nacija na visokom nivou (High Level Political Forum-HLPF);
- **Analizu usklađenosti relevantnih sektorskih strateških, planskih i programskih dokumenata i propisa sa NSOR do 2030. godine i davanje preporuka** i stručnih mišljenja kako bi se isti dopunili/izmijenili na način da se osigura integrisanje principa održivog razvoja u dokumenata s aspekta njihovog usklađivanja s NSOR do 2030. godine¹⁴;
- Unapređenje komunikacione strategije za održivi razvoj;
- Praćenje sprovođenja i izvještavanja o uspješnosti implementacije Strategije razvoja Jugoistočne Evrope (SEE 2030), i
- Izgradnja kapaciteta za održivi razvoj na nacionalnom nivou kako bi se omogućilo donošenje odluka zasnovanih na dokazima.

Kancelarija za održivi razvoj

Kancelarija za održivi razvoj je osnovana 2005. godine uz podršku Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) u Crnoj Gori, kao stručno-administrativna podrška radu NSzOR, ali i sa širim nadležnostima shodno pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji.

Od 2011. godine integrisana je u tada novoformljeno Ministarstvo održivog razvoja i turizma, gdje je do 2016. godine ova organizaciona jedinica funkcionisala u Ministarstvu održivog razvoja, kao Odjeljenje za podršku radu Nacionalnom savjetu i/ili Odjeljenje za održivi razvoj i integralno upravljanje obalnim područjem.

Tokom 2016. godine ova organizaciona jedinica je spuštena na nivo Direkcije za mediteranske poslove u okviru Direktorata za klimatske promjene i mediteranske poslove, što nije bilo odgovarajuće rješenje imajući u vidu njene osnovne nadležnosti, a to su: kreiranje, sprovođenje i praćenje politike održivog razvoja i poslova administrativno-stručne podrške radu Nacionalnog savjeta i njegovih stručnih radnih grupa, uz ostale nacionalne i međunarodne obaveze koje se odnose na politiku održivog razvoja.

¹⁴ Odnosi se na sve oblasti koje nisu predmet rada ostalih radnih grupa Nacionalnog savjeta.

U 2020. godini ponovo je formirano Odjeljenje za održivi razvoj, kao samostalna jedinica u okviru Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma (prethodno Ministarstvo održivog razvoja i turizma).

Reformom iz 2021. godine, Odjeljenje za održivi razvoj je transformisano i pozicionirano, iz Ministarstva ekologije prostornog planiranja i urbanizma, u Generalni sekretarijat Vlade u Kancelariju za održivi razvoj.

U Uredbi o Generalnom sekretarijatu Vlade Crne Gore u članu 4. stav 1. poslije tačke 8b dodata je nova tačka, kojom se definiše djelokrug aktivnosti GSV, a koja glasi: „8c) praćenje i usmjeravanje sprovođenja Nacionalne strategije održivog razvoja Crne Gore i izvještavanje o politici održivog razvoja u skladu sa međunarodnim sporazumima i konvencijama, kao i stručne i administrativne poslove za potrebe Nacionalnog savjeta za održivi razvoj”. U istoj uredbi poslije člana 15c dodat je novi član koji glasi: “Član 15 d) Generalni sekretarijat će, danom stupanja na snagu ove uredbe, saglasno djelokrugu utvrđenom ovom uredbom, preuzeti od Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma državne službenike i namještenike koji su vršili preuzete poslove, opremu i službenu dokumentaciju”.

Takođe, Odlukom Vlade Crne Gore od 23.12.2021. godine, kojom je formiran je Nacionalni savjet za održivi razvoj, predviđeno je da stručne i administrativne poslove za potrebe Nacionalnog savjeta vrši Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore.

Kancelarija za održivi razvoj, kao organizaciona jedinica GSV-a vrši nadzor, sprovođenje i praćenje politika ciljeva održivog razvoja kojoj i Odluka o obrazovanju NSOR dodjeljuje status sekretarijata Nacionalnog savjeta. Na ovaj način je pružena politička podrška sprovođenju politike održivog razvoja u Crnoj Gori, kao i unaprijeđen i zaokružen institucionalni okvir za održivi razvoj.

Djelokrug rada Kancelarije za održivi razvoj

Prema važećem Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Generalnog sekretarijata Vlade Crne Gore “U Kancelariji za održivi razvoj obavljaju se poslovi koji se odnose na praćenje i usmjeravanje sprovođenja Nacionalne strategije održivog razvoja Crne Gore i izvještavanje o politici održivog razvoja u skladu sa međunarodnim sporazumima i konvencijama. Usmjeravanje, praćenje sprovođenja i izvještavanja o realizaciji Nacionalne strategije održivog razvoja, odnosno Akcionog plana ove strategije, reviziju i ažuriranje Nacionalne strategije održivog razvoja sa akcionim planom (NSOR). Praćenje sprovođenja politika integralnog upravljanja obalnim područjem i politika klimatskih promjena u kontekstu podrške radu Nacionalnog savjeta, podrške aktivnostima od značaja za održivi razvoj lokalnih samouprava. Priprema sprovođenja projekata iz oblasti održivog razvoja, praćenje rada i saradnja sa dostupnim fondovima od značaja za unapređenje politike održivog razvoja, ostvarivanje saradnje sa organima javne uprave na državnom i lokalnom nivou i drugi poslovi u djelokrugu Kancelarije.”

U izjašnjenju na Preliminarni izvještaj o reviziji GSV navodi da ovim Pravilnikom nisu u potpunosti definisane nadležnosti Kancelarije koje se obavljaju na svakodnevnom nivou jer su neke od nadležnosti KOR proširene zaključkom Vlade br. 07-331/23-3864/2 od 03. 08. 2023. godine.

Kadrovski kapaciteti Kancelarije

U periodu od 2017-2020. godine, dok je postojala organizaciona jedinica za održivi razvoj u okviru Ministarstva održivog razvoja i turizma, sve poslove koji se odnose na održivi razvoj obavljao je jedan službenik. U 2020. godini primljen je još jedan službenik.

Kancelarija za održivi razvoj trenutno je organizaciona jedinica u okviru Generalnog sekretarijata u okviru koje su **sistematizovana četiri radna mjesta** (rukovodilac/teljka i tri savjetnička), od kojih su **popunjena tri mjesta**. Pored dva zaposlena na neodređeno vrijeme u 2023. godini u radni odnos na određeno vrijeme primljen je još jedan zaposleni.

U Kancelariji smatraju da bi optimalni broj zaposlenih u ovoj Kancelariji bio 7 (1 rukovodilac i 6 savjetničkih mjesta) što bi omogućavalo pokrivanje svih mnogobrojnih nadležnosti ove Kancelarije.

Shodno Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Generalnog sekretarijata Vlade Crne Gore u Kancelariji za održivi razvoj obavljaju se poslovi koji se odnose na **praćenje i usmjeravanje sprovođenja Nacionalne strategije održivog razvoja Crne Gore** i izvještavanje o politici održivog razvoja u skladu sa međunarodnim sporazumima i konvencijama. Usmjeravanje, **praćenje sprovođenja i izvještavanja o realizaciji Nacionalne strategije održivog razvoja, odnosno Akcionog plana** ove strategije, **reviziju i ažuriranje** Nacionalne strategije održivog razvoja sa akcionim planom (NSOR). Praćenje sprovođenja politika integralnog upravljanja obalnim područjem i politika klimatskih promjena u kontekstu podrške radu Nacionalnog savjeta, podrške aktivnostima od značaja za održivi razvoj lokalnih samouprava. Priprema sprovođenja projekata iz oblasti održivog razvoja, praćenje rada i saradnja sa dostupnim fondovima od značaja za unapređenje politike održivog razvoja, ostvarivanje saradnje sa organima javne uprave na državnom i lokalnom nivou i drugi poslovi u djelokrugu Kancelarije.

Uprava za statistiku (MONSTAT)

U skladu sa čl. 8 Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike¹⁵ Uprava za statistiku- MONSTAT je glavni nosilac i diseminator¹⁶ statističkih podataka, kao i odgovorni stručni nosilac, organizator i koordinator sistema zvanične statistike i predstavlja zvaničnu statistiku Crne Gore u međunarodnom statističkom sistemu.

Pomenutim Zakonom i Programima rada Uprave, definisani su proizvođači zvanične statistike koji su zaduženi za prikupljanje, izradu i

¹⁵ "Sl. list CG", br. 18/12

¹⁶ diseminacija statističkih podataka su sve aktivnosti proizvođača zvanične statistike, koje uključuju predstavljanje rezultata zvanične statistike, kao i način i oblik obezbjeđenja pristupa rezultatima zvanične statistike, sa podacima o izvorima i metodima prikupljanja podataka.

objavljivanje podataka zvanične statistike u skladu sa programom zvanične statistike. U skladu sa čl. 7 Zakona, sistemom zvanične statistike Crne Gore obuhvaćeni su sljedeći proizvođači zvanične statistike:

1. Uprava za statistiku;
2. Centralna banka Crne Gore;
3. Ministarstvo finansija;
4. Drugi proizvođači zvanične statistike određeni Programom zvanične statistike.

Zvanični proizvođači su dužni da prilikom prikupljanja, proizvodnje, obrade i diseminacije statističkih podataka, primjenjuju principe zvanične statistike, kao i metodologije i standarde za proizvodnju statistike iz svoje nadležnosti, po prethodno pribavljenoj saglasnosti Uprave za statistiku, radi proizvodnje transparentnih i međunarodno uporedivih podataka, u skladu sa zakonom.

Nacionalni statistički sistem je skup statističkih organizacija i jedinica u jednoj zemlji koji zajednički prikupljaju, obrađuju i objavljuju zvaničnu statistiku na nacionalnom nivou. Nacionalni statistički sistem čine: nacionalni zavodi za statistiku kao glavna institucija u nacionalnom statističkom sistemu i drugi proizvođači zvanične statistike (organizacione jedinice nacionalnih organa koje u skladu sa zakonom o statistici razvijaju, prikupljaju, objavljuju i saopštavaju zvanične statističke podatke).

NSOR-om 2030 je bilo predviđeno da Zavod za statistiku neće biti u mogućnosti da ispunjava prethodno utvrđene složene obaveze u okviru praćenja sprovođenja NSOR-a do 2030 odnosno Agende 2030 ukoliko se ne omogući zadovoljavajući nivo opremljenosti resursima (prostornim, tehnološkim i finansijskim) kao i odgovarajući nivo razvijenosti ljudskih resursa. U pitanju je izuzetan izazov koji je neophodno podržati značajnim povećanjem izdvajanja iz Budžeta Crne Gore za obezbjeđivanje dodatnih neophodnih resursa, kao i za neophodna dodatna statistička istraživanja.

NSOR-om 2030 bilo je predviđeno da administrativni proizvođači statistike, za potrebe proračuna indikatora održivog razvoja u okviru praćenja njenog sprovođenja, treba da prođu proces kontrole i potvrđivanja podataka i indikatora od strane MONSTAT-a. U tom cilju bilo je planirano da se u periodu do 2018. godine razmotri mogućnost izmjena i dopuna Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike kako bi se proširile nadležnosti MONSTAT-a, na način da pored zvanične statistike verifikuje i koordinira statistikom administrativnih proizvođača za potrebe izvještavanja u okviru međunarodne statističke saradnje. [Do ovih zakonskih izmjena nije došlo.](#)

NSOR-om je predloženo da tadašnje Ministarstvo održivog razvoja i turizma ([odgovorno za 27 indikatora sa UN liste](#)) i Agencija za zaštitu životne sredine ([odgovorno za 11 indikatora sa UN liste](#)) apliciraju za zvaničnog proizvođača statistike, što nije realizovano, odnosno [od strane ovih organa nije podnesen zahtjev za prijem u statistički sistem Crne Gore.](#)

Shodno važećem zakonskom rješenju, MONSTAT je odgovoran samo za podatke koje proizvode zvanični proizvođači statistike, uz napomenu da validaciju podataka, koje proizvodi i MONSTAT i ostali zvanični proizvođači statistike vrši EUROSTAT. U trenutku donošenja NSOR-a postojalo je ukupno 7 zvaničnih proizvođača statistike koliko ih postoji i danas. Za ostalih 16 administrativnih proizvođača statistike, NSOR-om je dat prijedlog da kontrolu podataka i njihovo potvrđivanje vrši MONSTAT. U Izjašnjenju na Preliminarni izvještaj¹⁷ Uprava za statistiku navodi da ne može vršiti potvrđivanje ovih podataka jer uglavnom ne odgovaraju statističkim potrebama, pa se dalje moraju razvijati.

Situacija u Crnoj Gori je takva da veliki broj registara ne odgovara statističkim potrebama, u smislu neophodnih varijabli, jedinstvene metodologije i redovnog ažuriranja, pa se takvi registri ne mogu koristiti u statističke svrhe. Uprava za statistiku konstantno razgovara sa potencijalnim administrativnim izvorima podataka kako bi se dio podataka, umjesto skupim istraživanjima, mogao dobiti iz registara koji su u nadležnosti drugih institucija. Ovo je proces za koji privenstveno mora postojati pravni osnov, odnosno obostrana pravna mogućnost da se podaci ustupe u statističke svrhe, a primijećeno je da registri obiluju podacima koji ne odgovaraju statističkim potrebama, pa se u tom kontekstu unapređuje saradnja sa registrima koji su prepoznati kao relevantni za dalju statističku proizvodnju.

Na osnovu obavljenih razgovora i pisanog obavještenja sa odgovornim osobama iz Uprave, pojašnjeno je da Uprava za statistiku nema organizacioni kapacitet neophodan da ispuni zahtjevnu koordinacionu ulogu vezanu za praćenje ciljeva održivog razvoja. Naime, i Nacionalnom strategijom održivog razvoja do 2030. godine, definisano je da MONSTAT neće biti u mogućnosti da ispunjava prethodno utvrđene složene obaveze u okviru praćenja sprovođenja NSOR odnosno Agende za održivi razvoj do 2030. godine ukoliko se ne omogući zadovoljavajući nivo opremljenosti resursima (prostornim, tehnološkim i finansijskim), kao i odgovarajući nivo razvijenosti ljudskih resursa.

Prema Rezoluciji UN-a o radu Statističke komisije, koja se odnosi na Program održivog razvoja do 2030 godine, naglašena je uloga nacionalnih zavoda za statistiku kao koordinatora nacionalnog statističkog sistema. U Crnoj Gori Uprava za statistiku nije preuzela ovu ulogu, već se u dijelu koji se odnosi na ciljeve održivog razvoja obavlja samo posao proizvođača (zvaničnog) statističkih podataka.

Mapa puta za statistiku za ciljeve održivog razvoja¹⁸ ističe postojanje jasnih linija za praćenje ciljeva održivog razvoja u okviru nacionalnih zavoda za statistiku. Predloženo je da se u nacionalnim zavodima za statistiku uspostavi posebna organizaciona jedinica ili tim čiji će jedini cilj biti

¹⁷ br: 01-041/23-3205/3 od 27.09.2023. g.

¹⁸ Mapu puta za statistiku za ciljeve održivog razvoja pripremio je tim sastavljen od članova Koordinacione grupe Konferencije evropskih statističara (CES) za statistiku u vezi sa COR. Ovaj dokument daje viziju i smjernice državama u oblasti statistike za potrebe COR.

praćenje ciljeva održivog razvoja i preporučuje se da se za ovo obezbijedi snažna podrška rukovodstva.

Analizom organizacione strukture Uprave za statistiku utvrđeno je da nije ustanovljena organizaciona jedinica, ali ni jedno službeničko mjesto u čijem opisu poslova je praćenje ciljeva održivog razvoja.

2.3. Nacionalni mehanizmi za praćenje i izvještavanje o napretku u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja

Sistem praćenja ciljeva održivog razvoja

Na bazi iskustava iz prethodnog perioda u praćenju sprovođenja Akcionog plana NSOR-a iz 2007. godine, NSOR do 2030. godine **definisala je strukturu sistema za praćenje sprovođenja politike održivog razvoja** Crne Gore, kao i mjere za unapređenje stanja informacionog sistema i baza podataka.

Osnovu sistema praćenja i izvještavanja predstavlja 17 ciljeva održivog razvoja i pratećih 169 zadataka definisanih u Agendi UN o održivom razvoju do 2030. godine. Set od **241 pratećih indikatora održivog razvoja**, koji je objavila Statistička komisija UN u martu 2016. godine, a usvojila Generalna skupština UN jula 2017. godine, treba da omogući prikupljanje i obradu podataka potrebnih za mjerenje progressa u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja i praćenje s njima povezanih trendova.

Od zemalja članica UN se očekuje da u nacionalni okvir postepeno preuzimaju ciljeve održivog razvoja, vodeći računa o tome kako ciljevi utiču na planiranje nacionalnog razvoja i izbor prioriteta za sprovođenje, potom u koje nacionalne politike i na koji način ih treba integrisati i dr.

NSOR 2030 je predvidio **pet osnovnih faza** u procesu njenog praćenja i sprovođenja:

1. prikupljanje podataka
2. izvještavanje
3. analiza dobijenih podataka
4. izrada preporuka za unapređenje NSOR-a
5. periodična revizija NSOR-a

Praćenje ciljeva održivog razvoja uslovljeno je prije svega uspostavljanjem odgovarajućeg informacionog sistema.

Informacioni sistem za uspješno mjerenje napretka u sprovođenju ciljeva održivog razvoja

Uspostavljanje funkcionalnog informacionog sistema i baza podataka je osnov za uspješno mjerenje napretka u sprovođenju NSOR-a do 2030. godine.

U cilju uspostavljanja odgovarajućeg informacionog sistema u 2017. godini Ministarstvo održivog razvoja i turizma, kao nadležno, odnosno organizaciona jedinica koja je prerasla u sadašnju Kancelariju za održivi razvoj, realizovalo je projekat „**Uspostavljanje integrisanog sistema za izvještavanje o progressu u sprovođenju NSOR – početna faza**“, koji je izvršio

potrebne testove u metodološkom i tehničkom smislu za uspostavljanje informacionog sistema.

Uz podršku UNEP-a, u nadležnom Ministarstvu je **instaliran softver IRIS** (Indicator Reporting Information System) koji je trebao da obezbijedi **razmjenu podataka između** različitih subjekata-zvaničnih i administrativnih **proizvođača statistike** koji su NSOR-om identifikovani kao subjekti u čijoj je nadležnosti sprovođenje mjera i praćenje indikatora održivog razvoja.

Kroz ovaj projekat, na osnovu konsultacija s odgovornim resorima i organima uprave za praćenje indikatora, mjera i podmjera Akcionog plana NSOR 2030, uspostavljena je **baza meta podataka i informacionih listova o pojedinačnim indikatorima**. Data je i **detaljna analiza prednosti i slabosti primjene IRIS softvera, kao i predlog alternativnih opcija**.

Međutim, uloženi naporu nijesu urodili plodom jer **se IRIS nije pokazao kao kompatibilan sa nacionalnim sistemima iz kojih bi se crpile informacije. Informacioni sistem IRIS je pokazao sledeće slabosti:**

- nemogućnost kvantifikovanja trendova u sprovođenju mjera NSOR,
- usmjeravanje sistema izvještavanja na isključivo praćenje ishoda, bez mogućnosti uvida u trendove procesa vezanih za sprovođenje mjera održivog razvoja.
- nemogućnost izvođenje ocjena o tome kako su procesi doveli do ispunjenja planiranih ishoda ili ako nijesu, zašto nije bilo moguće ostvariti planirane ishode.

Nakon ovog perioda pokušano je kreiranje informacionog sistema za izvještavanje i uvezivanje nacionalnog sistema sa UNEP Live platformom koja podržava izvještavanje od strane država članica UN-a. Takođe je pokušano da se **Informacioni sistem za planiranje i izvještavanje (ISPI)** prilagodi i posluži kao platforma za izvještavanje, što **nije uspjelo. GSV/Kancelarija za održivi razvoj** u Izjašnjenju na preliminarni izvještaj **navodi:** *Razmatrane su opcije prilagođavanja ovog Sistema u proteklom periodu, kako bi ISPI poslužio za praćenje NSOR i njegove nadogradnje u tom smislu.-Izvršene su bile finansijske procjene za nadogradnju. Međutim, isto je izostalo iz razloga otežanog rada usljed COVID 19, te strukturnih izmjena u izvršnoj vlasti, kao i usljed hakerskog napada na Vladin informacioni sistem. Važno je napomenuti da je u proteklih nekoliko mjeseci Informacioni system za planiranje i izvještavanje (ISPI) ponovo pokrenut i da će se u narednom periodu raditi na njegovom stavljanju u funkciju. To podrazumijeva niz koraka koje treba uraditi u izmjenama i dopunama uredbi i pravilnika GSV i resora kao i u pogledu održavanja i nadogradnje Sistema.*

Imajući u vidu obavezu i potrebu za praćenjem sprovođenja ciljeva održivog razvoja kroz neki od informacionih sistema, počelo se razmišljati u pravcu **uspostavljanja nacionalne platforme** za izvještavanje, kao sredstva za komunikaciju i diseminaciju nacionalnih statističkih podataka u oblasti COR indikatora. Ova platforma bi služila za prikupljanje, skladištenje, obezbjeđenje i objavljivanje informacija, metapodataka i dokumentacije.

Nacionalne platforme za izvještavanje imaju trojaku svrhu:

- služe kao portal za **prikupljanje podataka** gdje različiti proizvođači statističkih podataka unose svoje informacije,

- kao **baza podataka** za globalne, regionalne i podnacionalne indikatore COR
- kao platforma za predstavljanje **informacija** koja korisnicima omogućava da na jednom mjestu pronađu sve podatke za COR za određenu zemlju.

Na inicijativu Kancelarije za održivi razvoj, a u saradnji sa Upravom za statistiku i podršku Kancelarije rezidentnog koordinatora Ujedinjenih nacija i UNECE-e, **krajem 2022. godine** nacionalnim potrebama prilagođena je platforma za praćenje indikatora održivog razvoja (SDGsDashboard, www.sdgmontenegro.me).

Prikupljanje svih relevantnih podataka vrši se posredstvom Kancelarije za održivi razvoj koja predstavlja vezu između informacionog sistema i odgovornih subjekata, jer SDGplatforma još uvijek nije modifikovana da ponudi pristup svim relevantnim akterima. Kancelarija za održivi razvoj, nakon prikupljenih inputa vrši njihov unos na platformu.

Indikatori

Potpisivanjem Programa održivog razvoja do 2030, države članice UN, su se obavezale 2015. godine, da će **sistematski pratiti i procjenjivati sprovođenje ovog Programa u narednih 15 godina.**

Ciljevi održivog razvoja predstavljaju ono što se želi ostvariti. Podciljevi su konkretni rezultati (specifični brojevi, pragovi i rokovi). **Indikatori** su dokazi o tome šta je učinjeno, odnosno **pokazatelji na osnovu kojih se procjenjuje učinak.** Indikatori su važni za praćenje napretka, donošenje javnih politika i pozivanje zainteresovanih strana na odgovornost.

Programom održivog razvoja do 2030. godine predviđeno je da će se ciljevi i konkretni zadaci pratiti i procjenjivati pomoću skupa globalnih indikatora, koji će biti dopunjeni indikatorima na regionalnom i nacionalnom nivou koje definišu države članice.

Generalna skupština UN je u okviru Rezolucije a/RES/71/313 jula 2017. godine usvojila listu indikatora koja obuhvata 231 indikator. Od ovog broja lista obuhvata 197 indikatora, od kojih se većina zasniva na statističkim podacima. Postoje i nestatistički indikatori koji se odnose na oblasti kao što su upravljanje i budžet.

NSOR-om su utvrđene su četiri grupe indikatora:

- COR indikatori (231 jedinstveni indikator);
- nacionalni indikatori (252 indikatora);
- međunarodni indikatori (31)
- 10 tzv. kompleksnih indikatora.

Predviđeno je da uvođenje ovih indikatora bude fazno. **NSOR-om je za proračun indikatora zaduženo je 26 proizvođača podataka** (8 zvaničnih i 18 administrativnih).

Tokom konsultacija koje su sprovedene 2017. godine, sa svim institucijama uključenim u NSOR 2030 implementaciju i izvještavanje, ažuriran je i plan uvođenja indikatora održivog razvoja u statistički sistem Crne Gore. Prema ažuriranom stanju, **2018. godine je trebalo da se prati, odnosno vrši proračun za 77 indikatora, a da se do 2020. godine u statistički sistem Crne Gore uvede još 91 indikator.**

NSOR 2030. godine predviđa da je **MONSTAT, kao zvanični proizvođač statistike, odgovoran za 51 indikatora** sa liste UN. Planirano je da se od ukupnog broja, do 2018. godine kroz sistem zvanične statistike prati 42 indikatora, a do kraja 2022. godine 6 i preostala 3 indikatora do kraja 2024. godine.

Pregled obaveza Uprave za statistiku dat je u narednoj tabeli:

<i>Pregled obaveza MONSTATATA</i>		
Odgovorna institucija: MONSTAT	Broj indikatora	Oznaka indikatora
Indikatori koji se u potpunosti prate (prema nazivu i sadržaju)	12	SDG3.2.1, SDG3.2.2, SDG4.4.1, SDG7.1.1, SDG8.1.1, SDG8.5.2, SDG8.6.1, SDG9.2.1, SDG9.2.2, SDG9.5.1, SDG12.5.1, SDG17.8.1
Indikatori koji se parcijalno prate (za koje postoji alternativa prema sadržaju)	13	SDG2.3.1, SDG4.3.1, SDG4.5.1, SDG5.a.1 (a), SDG5.b.1, SDG7.2.1, SDG8.2.1, SDG9.1.2, SDG9.3.1, SDG9.a.1, SDG9.b.1, SDG10.4.1, SDG12.4.2
Indikatori čije je uvođenje planirano do 2018. godine	17	SDG1.1.1, SDG 2.1.1, SDG2.1.2, SDG2.2.1, SDG2.2.2, SDG2.3.1, SDG2.4.1, SDG3.7.1, SDG3.7.2, SDG4.2.1, SDG5.3.1, SDG8.4.1, SDG8.4.2, SDG8.5.1, SDG8.7.1, SDG10.2.1, SDG12.2.1, SDG12.2.2
Indikatori koje je potrebno uvesti u periodu od 2018-2024. godine	9	SDG1.2.1, SDG1.2.2, SDG1.3.1, SDG1.4.1, SDG2.3.2, SDG2.c.1, SDG5.b.1, SDG8.3.1, SDG11.1.1, SDG17.11.1
TOTAL	51	

U NSOR-u 2030 se navodi da Uprava za statistiku proizvodi određeni broj indikatora čije uvođenje nije obuhvaćeno Programom zvanične statistike i koji nijesu planirani godišnjim Planom istraživanja. Ti indikatori su, najčešće, dostupni u godini za koju je izvršeno projektno istraživanje, ali nijesu predmet kontinuiranog statističkog praćenja. Uz uspostavljanje saradnje sa odgovarajućim međunarodnim institucijama i obezbjeđivanje dodatnih sredstva te indikatore bi bilo moguće proizvesti. U pitanju su indikatori (SDG 2.1.1, SDG 2.1.2, SDG 2.2.1, SDG 2.2.2, SDG 3.7.1, SDG 3.7.2, SDG 4.2.1, SDG 5.3.1, SDG 8.7.1) koji se dobijaju kroz MICS (Multiple Indicator Cluster Survey) u saradnji sa UNICEF-om, kroz Nacionalni izvještaj o razvoju po mjeri čovjeka (SDG 8.3.1), uključujući materijalni otisak (SDG 8.4.1, SDG 8.4.2, SDG 12.2.1) i domaću potrošnju materijala (SDG 12.2.2) u saradnji sa Programom Ujedinjenih nacija za razvoj.

Pregled indikatora koje proizvodi Uprava za statistiku dat je u tabeli u Prilogu broj 3.

Iz Uprave za statistiku je posebno naglašeno da je u odnosu na pregled dostupnih indikatora neophodna ekspertska *revizija svih metodologija* u nadležnosti Uprave za statistiku, imajući u vidu da u momentu definisanja odgovornosti nisu bile dostupne sve metodologije. Zbog nedostatka kapaciteta Upravi će biti potrebno angažovanje eksperata kako bi izvršio poređenje UN metodologija i EU regulativa.

NSOR-om 2030 je dat pregled o obavezama institucija vezanih za broj indikatora sa UN liste za koje je institucija odgovorna. Međutim, Kancelarija za održivi razvoj u ovom trenutku ne raspolaže sa podacima o realizovanim obavezama od strane zvaničnih i administrativnih proizvođača statističkih podataka u odnosu na, NSOR-om ustanovljene obaveze u proizvodnji indikatora.

U procesu pripreme ulaznih analiza za Prvi izvještaj o sprovođenju NSOR-a 2030, konstatovano je da se u zemlji prati 61 COR indikator.

Pregledom dostupnih materijala za COR indikatore za potrebe pripreme Drugog DNI, na primjer, utvrđeno je da je su dostavljene informacije za 48 indikatora odnosno da su dostavljena 48 informaciona lista iz baze meta podataka sa određenim vrijednostima.

Prema Komisiji UN za statistiku i prema njihovoj metodologiji u Crnoj Gori se prati 98 indikatora, na osnovu kojih se izvještava u okviru globalnih izvještaja koji prikazuju presjek stanja po zemljama po indikatorima i SDG indexu.

Od kraja 2022. godine podaci po indikatorima se unose na platformu sdgmontenegro.me. Prema podacima sa platforme, na 09.09.2023. godine, u u Crnoj Gori su prijavljeni podaci za 131 indikator (za 70 indikatora podatke prate međunarodne institucije u Crnoj Gori). Uz podršku UN Kancelarije rezidentnog koordinatora angažovan je konsultant koji radi na ažuriranju podataka i definisanju statusa indikatora. Rad konsultanta je u toku. Prema Izjašnjenju GSV CG, svi indikatori koji se prate na ovoj platformi blagovremeno su ažurirani shodno poslednjim dostupnim podacima.

Broj indikatora nije utvrđen fiksno nego je to broj koji se mijenja. Obaveza da razvijaju indikatore leži na institucijama odnosno zvaničnim i administrativnim proizvođačima statistike.

Kancelarija za održivi razvoj uz podršku UNDP-a razvila 5 indikatora održivog razvoja. Za ovih 5 indikatora izvršeni su proračuni na osnovu dostupnih podataka i pripremljenje prilagođene metodologije nacionalnim okolnostima za praćenje u narednom periodu.

Indeks SDG-a

Indeks SDG-a je procjena ukupnog učinka svake zemlje na ispunjavanju 17 globalnih ciljeva.

Ukupna ocena indeksa Finske iznosila je 85,9, što je procenat dostizanja najboljeg mogućeg ishoda u okviru svih 17 ciljeva. Prema rezultatima za 2022. godinu, Slovenija je bila petnaesta sa 80 indeksnih poena. Hrvatska je na 23. mestu, Srbija na 35, Severna Makedonija na 57,

BiH na 59, dok je **Crna Gora bila na 86. poziciji i najslabije je rangirana evropska država**, sa indeksom SDG-a na 68,2 boda. Međutim, brojne aktivnosti nadležnih organa (prije svega Kancelarije za održivi razvoj uz podršku UNDP i UN) koje su preduzete tokom 2022. i 2023. godine, na polju brže implementacije ciljeva održivog razvoja uticale su da se Crna Gora, **prema SDG izvještaju za 2023. godinu, pomjerila za 19 mjesta unaprijed i trenutno zauzima 67 mjesto.**

2.3.2. Sistem izvještavanja o sprovođenju ciljeva održivog razvoja

Ključna faza za uspješnu implementaciju NSOR-a do 2030. godine jeste praćenje i izvještavanje o rezultatima njenog sprovođenja.

Predviđeno je da se izvještavanje o sprovođenju NSOR 2030 sprovodi od 2019. godine, na osnovu standardizovanih obrazaca pomoću kojih se evidentiraju sprovedene aktivnosti i ocjenjuje napredak u primjeni mjera i podmjera iz Akcionog plana Strategije, uz prikupljanje podataka za dostupne indikatore za postavljene ciljne ishode. Ocjene koje dostave nadležne institucije se potom objedinjuju do nivoa strateških ciljeva i tematskih cjelina.

Izvještavanje o napretku u implementaciji Programa održivog razvoja vrši se na nacionalnom i međunarodnom nivou.

Izvještavanje na nacionalnom nivou

Zakonom o životnoj sredini u čl. 30 stav 8 propisano je da „Izvještaje o sprovođenju strategije za period od dvije godine sačinjava Ministarstvo i dostavlja ga Vladi i Nacionalnom savjetu za održivi razvoj, klimatske promjene i integralno upravljanje obalnim područjem“.

Prvi presjek stanja o sprovođenju NSOR 2030. godine napravljen je 2019. godine kao radni izvještaj. Drugi presjek stanja zaključno sa 2021. godinom je u završnoj fazi i bio je osnov za izradu Drugog izvještaja o sprovođenju NSOR 2030. godine, koji će krajem jula 2023. godine biti usvojen od strane Vlade Crne Gore.

U postupku vršenja revizije zatraženi su od nadležnog ministarstva - Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma ovi dvogodišnji izvještaji kao i propratni akti uz njih, kao dokaz da su proslijeđeni nadležnim tijelima, ali isti nisu dostavljeni. **Prema izjašnjenju na Preliminarni izvještaj**, KOR je pripremila dva izvještaja o sprovođenju NSOR-a, jedan preliminarni, jedan do nivoa nacрта, kada je KOR bila u sastavu pomenutog Ministarstva, kao dio Direkcije za mediteranske poslove.

U dopisu nadležnog Ministarstva je navedeno da je Nacrt izvještaja o sprovođenju NSOR-a za period 2016-2019 godine, dostavljen Nacionalnom savjetu za održivi razvoj u decembru 2019. godine na razmatranje i usvajanje. Međutim, kako nije utvrđena procedura u smislu potpisivanja zapisnika sa sjednice, izvještaj nije dostavljen Vladi na usvajanje.

Izvještavanje na međunarodnom nivou

Crna Gora ima obavezu izvještavanja na globalnom nivou, prema Ujedinjenim nacijama na dobrovoljnoj osnovi.

Do sada su pripremljena i dostavljena UN-u dva dobrovoljna nacionalna izvještaja o sprovođenju ciljeva održivog razvoja Crne Gore (2016. i 2022. godine). Vodeću ulogu u procesu pripreme oba izvještaja imala je organizaciona jedinica javne uprave u čijoj nadležnosti je bilo sprovođenje politike održivog razvoja, sada Kancelarija za održivi razvoj.

Pripremu Drugog dobrovoljnog nacionalnog izvještaja: Crna Gora i ciljevi održivog razvoja 2016 – 2021 (u daljem tekstu Drugi DNI ili Izvještaj) koordinirala je i stručno podržala Kancelarija za održivi razvoj (KOR) koja djeluje pri Generalnom sekretarijatu Vlade. Proces pripreme podržan je od strane UN sistema u Crnoj Gori. Veoma važnu ulogu imala je i Radna grupa – međuresorno radno tijelo formirano za potrebe pripreme izvještaja o sprovođenju NSOR-a 2030 za period 2016 – 2021. godina i pripremu DNI, sada radna grupa Nacionalnog savjeta za praćenje i sprovođenje politike održivog razvoja.

Prema informacijama dobijenim od Kancelarije za održivi razvoj, proces prikupljanja podataka pokazao je određene slabosti koje se prvenstveno odnose na nedostatak informacija, nedovoljnu posvećenost redovnom izvještavanju usljed preopterećenosti službenika i/ ili čestih promjena osoba zaduženih za praćenje NSOR 2030 u raznim institucijama, kao i generalni nedostatak (nepostojanje) predviđenih indikatora. Pored toga, sistem je dosta kompleksan i daje prostora za određeni stepen arbitrarnost – ovo drugo posebno u slučajevima kada ne postoje indikatori na osnovu kojih bi se ocjena napretka mogla objektivizirati. S obzirom na to da su ciljevi održivog razvoja u potpunosti integrisani u NSOR-u, identifikovani nedostaci se takođe odražavaju i na mogućnosti i kvalitet ocjene napretka u postizanju COR na nacionalnom nivou.

3. Ocjena, zaključci i preporuke

Na bazi sprovedene revizije, utvrđenog činjeničnog stanja I izjašnjenja subjekata revizije, a u skladu sa čl. 44 Zakona o Državnoj revizorskoj instituciji i čl. 45 Poslovnika Državne revizorske institucije, nadležni Kolegijum DRI u sastavu: **dr Branislav Radulović** (rukovodilac Kolegijuma) i **dr Milan Dabović** (član Kolegijuma), na sjednici Kolegijuma DRI održanoj 06.10.2023. godine usvojio je:

KONAČNI IZVJEŠTAJ

o reviziji uspjeha

„Pripremljenost institucija Crne Gore za realizaciju ciljeva održivog razvoja iz Programa održivog razvoja do 2030. godine¹⁹”

Održivi razvoj je koncept koji se odnosi na pristup razvoju koji ima za cilj zadovoljavanje potreba današnjih generacija bez ugrožavanja sposobnosti budućih generacija da zadovolje svoje potrebe. Održivi razvoj promovira dugoročnu dobrobit čovječanstva uz minimalan negativan uticaj na okolinu.

Agenda za održivi razvoj do 2030. godine, globalni je okvir koji je usvojen od strane Ujedinjenih naroda 2015. godine kako bi se promovisao održivi razvoj širom svijeta. Agenda 2030 sastoji se od 17 ciljeva održivog razvoja (Sustainable Development Goals - SDGs) koji su postavljeni kao smjernice za postizanje održivosti u različitim sektorima i područjima do 2030. godine.

Donošenjem **Nacionalne strategije održivog razvoja do 2030 godine-NSOR** (2016. godine) Crna Gora je u potpunosti prihvatila i u nacionalni sistem ugradila zahtjeve UN utvrđene Agendom 2030.

Državna revizorska institucija je sprovedla reviziju pripremljenosti institucija za realizaciju ciljeva održivog razvoja. Pripremljenost institucija se posmatrala u kontekstu uspostavljenog zakonskog, strateškog i institucionalnog okvira, kao i sistema praćenja i izvještavanja o napretku realizacije ciljeva održivog razvoja.

Na osnovu sprovedene revizije Državna revizorska institucija je **ocijenila** da institucije u Crnoj Gori **nijesu u dovoljnoj mjeri pripremljene** za realizaciju ciljeva održivog razvoja iz Programa održivog razvoja do 2030. godine, te se njihova pripremljenost **ocjenjuje kao djelimično uspješna**.²⁰

¹⁹ UN Agenda 2030

²⁰ Uputstvo o metodologiji vršenja revizije uspjeha čl. 53

Procjena ukupnog učinka svake zemlje na ispunjavanju 17 globalnih ciljeva održivog razvoja vrši se na osnovu **Indeksa SDG**. Prema rezultatima za 2022. godinu Crna Gora je bila na 86. poziciji i **bila je najslabije rangirana evropska država**. Aktivnosti nadležnih organa (prije svega Kancelarije za održivi razvoj uz podršku UNDP i UN) koje su preduzete tokom 2022. i 2023. godine, na polju brže implementacije ciljeva održivog razvoja uticale su da se Crna Gora, prema SDG izvještaju za 2023. godinu, pomjerila za 19 mjesta unaprijed i trenutno zauzima 67 mjesto²¹.

Revizijom je ocijenjeno da u cilju uspješnije realizacije ciljeva održivog razvoja treba preduzeti aktivnosti na daljem **unapređenju zakonskog i strateškog okvira kao i jačanju kapaciteta nadležnih institucija**.

Posebno je važno **razvijati kapacitete Uprave za statistiku**, u cilju utvrđivanja jasnih linija za praćenje ciljeva održivog razvoja i ostvarivanja uloge predviđene NSOR 2030.

Za ostvarivanje napretka u realizaciji ciljeva održivog razvoja potrebno je intezivirati aktivnosti na **usklađivanju sektorskih strategija** i pratećih planova i programa sa NSOR 2030, na način koji će obezbijediti da se precizno definišu obaveze i odgovornosti svih subjekata uključenih u sprovođenje NSOR 2030.

Subjekti koji su uključeni u sprovođenje NSOR 2030 nijesu obezbijedili dovoljno kvalitetnih podataka na osnovu kojih se može mjeriti napredak u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja i donositi odluke u cilju postizanja održivog razvoja. Uspostavljanjem platforme (krajem 2022. g.) za praćenje indikatora održivog razvoja (www.sdgmontenegro.me) ostvaren je napredak u ovoj oblasti, ali je u narednom periodu potrebno preduzeti aktivnosti na **uspostavljanju sistema koji će obezbijediti prikupljanje, razmjenu, usklađivanje, kontrolu i potvrđivanje podataka** i za rezultat imati praćenje što većeg broja indikatora COR-a.

Na osnovu sprovedene revizije, a u cilju postizanja većeg nivoa pripremljenosti institucija Crne Gore za realizaciju COR-a, vrhovna državna revizija (DRI) izdaje sljedeće:

ZAKLJUČKE I PREPORUKE

²¹ <https://dashboards.sdginde.org/rankings>

1. STRATEŠKI OKVIR

Zaključak 1

Donošenjem **Nacionalne strategije održivog razvoja do 2030 godine-NSOR** (2016. godine) Crna Gora je u potpunosti prihvatila i u nacionalni sistem ugradila zahtjeve UN utvrđene Agendom 2030²².

NSOR je najviši akt strateškog planiranja sa kojim moraju biti usklađene sektorske strategije, politike, razvojni planovi i programi, na način da se u njima obezbijedi integracija ciljeva i mjera održivog razvoja.

Uspostavljeni sistem strateškog planiranja **nije u potpunosti obezbijedio usklađenost sektorskih strategija, politika razvojnih planova i programa sa NSOR-om.**

Promjene u organizaciji državne uprave nijesu praćene odgovarajućim izmjenama regulative, što za posljedicu ima da nadležnosti organa vezano za praćenje i sprovođenje NSOR-a **nijesu jasno razdvojene.**

Preporuka U1

Preporučuje se **Nacionalnom savjetu za održivi razvoj** da inicira aktivnosti na usaglašavanju pravnih akata kojima je uređeno sprovođenje, praćenje i izvještavanje NSOR 2030 i da razmotri mogućnost da se posebnim zakonskim aktom (u skladu sa uporednom praksom država u okruženju)²³ uredi nacionalni sistem strateškog planiranja i upravljanje održivim razvojem. Predmetnim aktom/zakonom bi se **definisao** sistem akata strateškog planiranja, institucionalni okvir, način izrade i sprovođenja akata, način praćenja i izvještavanja i dr.

Zaključak 2

Polazeći od platforme koju je postavila NSOR do 2030. godine, svi nadležni resori trebali su da, do 2017. godine, utvrde vezu između pojedinih ciljeva održivog razvoja i njihovih sektorskih strategija, planova i programa, odnosno mjera i akcija za koje će biti zaduženi u sprovođenju NSOR-a.

Međutim, **svi nadležni resori nijesu sproveli analizu postojećih planskih dokumenata kao početni korak u identifikaciji nedostataka u strateškim dokumentima i potrebe za usklađivanjem**, što je između ostalog, trebalo da omogući usklađivanje postojećih relevantnih strategija, programa i planova sa COR do 2018. godine, kako je bilo predviđeno u NSOR-u.

Generalni sekretarijat Vlade/**Sektor za koordinaciju, praćenje usklađenosti i praćenje sprovođenja strategija** kojima se utvrđuju javne politike, priprema mišljenja o usklađenosti strateških dokumenata kojima se utvrđuju javne

²² Od 169 pojedinačnih zadataka, strukturiranih u 17 ciljeva održivog razvoja, njih 167 prevedeno je u mjere Akcionog plana u skladu s nacionalnim okolnostima i definisanim budućim potrebama. Dva zadatka nijesu relevantna za Crnu Goru.

²³ Zakon o planskom sistemu Republike Srbije i Zakon o sistemu strateškog planiranja i upravljanju održivim razvojem Republike Hrvatske

politike i izvještaja o njihovom sprovođenju, sa pravnim okvirom kojim se uređuje strateško planiranje, sa ostalim nacionalnim strateškim dokumentima i/ili pravnom tekovinom EU. Prilikom procjene usklađenosti sektorskih strategija i programa sa krovnim strateškim dokumentima koju vrši Generalni sekretarijat Vlade **ne daje se ocjena usklađenosti sa ciljevima održivog razvoja**, odnosno NSOR-om, već se procjenjuje usklađenost sektorskih strategija i programa sa krovnim strateškim dokumentima, među kojima je i NSOR.

Preporuka U2

Preporučuje se **Nacionalnom savjetu za održivi razvoj** da preduzme aktivnosti u cilju usklađivanja sektorskih strateških, planskih i programskih dokumenata i propisa sa principima, ciljevima i mjerama politike održivog razvoja i davanja preporuka i stručnih mišljenja kako bi se isti dopunili/izmijenili na način da se osigura integrisanje principa održivog razvoja.

Preporuka U3

Preporučuje se **Generalnom sekretarijatu Vlade - Sektoru za koordinaciju, praćenje usklađenosti i praćenje sprovođenja strategija** da prilikom davanja mišljenja na nacрте/predloge akata vrši ocjenu da li su isti usklađeni sa NSOR-om na način da su ciljevi/mjere iz NSOR-a integrisani u sektorskim strategijama i programima kao i da li se mjerenje ishoda vrši na osnovu indikatora održivog razvoja (gdje god je to moguće, odnosno gdje su dostupni podaci).

Zaključak 3

Sistem strateškog planiranja u Crnoj Gori zasniva se na Uredbi o načinu i postupku izrade, usklađivanja i praćenja sprovođenja strateških dokumenata koju prati i razrađuje Metodologija razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata, koja predstavlja osnovni alat izradu i praćenje sprovođenja strateških dokumenata. U 2022. godini pristupilo se unaprjeđenju ove Metodologije kao osnovnog alata za izradu i praćenje sprovođenja strateških dokumenata. Pripremljene su i Smjernice za pripremu strateških dokumenata i Priručnik za evaluaciju strateških dokumenata koji daje smjernice Vladinim resorima za planiranje i sprovođenje evaluacije strateških dokumenata.

Međutim, pokazalo se da **ne postoji dovoljna informisanost o ciljevima održivog razvoja** ni u procesu pripreme, ni u procesu sprovođenja strateških dokumenata. Jedan od razloga je što službenici koji rade na pripremi strateških dokumenata ne prolaze obavezno kroz Program obrazovanja službenika za strateško planiranje, česte organizacione promjene (zbog kojih dio administracije nije upoznat sa Uredbom i Metodologijom).

U cilju rješavanja ovog problema Generalni sekretarijat je dao svoj doprinos izradom sajta <http://www.javnepolitike.me>, koji daje jasan pregled pregled javnih politika na snazi u Crnoj Gori, njihov odnos prema strateškom okviru EU i Ciljevima održivog razvoja UN, kao i sveobuhvatne informacije o

sistemu strateškog planiranja u Crnoj Gori. Sajt je namijenjen državnim službenicima i službenicama sa ciljem preuzimanja potrebnih informacija za izradu sektorskih strateških dokumenata kako bi se usklađenost s NSOR 2030 povećala.

Preporuka U4

Preporučuje se **Generalnom sekretarijatu Vlade - Sektoru za koordinaciju, praćenje usklađenosti i praćenje sprovođenja strategija** da inicira aktivnosti na kontinuiranom osposobljavanju službenika za strateško planiranje kroz realizaciju programa obuke službenika za strateško planiranje.²⁴

Zaključak 4

U skladu sa NSOR-om 2030 predviđeno je da se postupak kontrole i potvrđivanja podataka i indikatora koje proizvode administrativni proizvođači statistike vrši od strane MONSTAT-a. U tom kontekstu, u periodu do 2018. godine trebalo je razmotriti mogućnost izmjena i dopuna Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike u cilju proširenja nadležnosti MONSTAT-a tako da pored zvanične statistike verifikuje i koordinira statistikom administrativnih proizvođača za potrebe izvještavanja u okviru međunarodne statističke saradnje. Međutim, **ni pet godina nakon planiranog roka nijesu izvršene planirane izmjene Zakona**, što onemogućava upravu za statistiku da u potpunosti ostvari svoju ulogu na način kako je predviđeno NSOR-om do 2030.

Preporuka U5

Preporučuje se **Nacionalnom savjetu za održivi razvoj** da pokrene aktivnosti na izmjenama Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike u cilju usklađivanja nadležnosti Uprave za statistiku kako bi mogla u potpunosti da ostvari ulogu predviđenu NSOR-om 2030.

2. AKTIVNOSTI NA PROMOCIJI CILJEVA ODRŽIVOG RAZVOJA

Zaključak 5

Prema podacima Kancelarije za održivi razvoj aktivnosti na promociji ciljeva održivog razvoja sprovodili su se na različite načine kroz organizaciju sastanaka radnih tijela NSzOR-a, konferencija i okruglih stolova na teme značajne za održivi razvoj koje organizuje NSzOR, medijska gostovanja predstavnika/ca Kancelarije za održivi razvoj, Nacionalnog savjeta za održivi

²⁴ U Izjašnjenju na Preliminarni izvještaj o reviziji iz GSV navode da već postoji obuka za održivi razvoj u Upravi za kadrove u programu stručnog osposobljavanja i usavršavanja državnih službenika i namještenika, te da ista treba da bude dio programa osposobljavanja službenika/ica za strateško planiranje.

razvoj i sl. U prvoj polovini 2023. godine kreirana je platforma *Dijalog za razvoj* i pokrenut je projekat CBIT (Capacity initiative for transparency). Međutim, od donošenja NSOR-a (2016. godina) **nije razvijena komunikaciona strategija** koja treba da obezbijedi sistematično informisanje javnosti i podstakne širu raspravu o pitanjima vezanim za održivi razvoj.

Preporuka U6

Preporučuje se **Nacionalnom savjetu za održivi razvoj** da, u cilju podizanja javne svijesti o održivom razvoju, donese i sprovodi komunikacionu strategiju.

3. INSTITUCIONALNI OKVIR ZA SPROVOĐENJE POLITIKE ODRŽIVOG RAZVOJA

Zaključak 6

U Crnoj Gori za sprovođenje politike održivog razvoja nadležan je **Nacionalni savjet za održivi razvoj (NSzOR)**. Nacionalni savjet čine predsjednik i 39 članova koje imenuje Vlada. Članovi/ice NSzOR su predstavnici svih relevantnih društvenih struktura (svi ministri u Vladi, sekretar Skupštine, glavni pregovarač za EU, stručne institucije, finansijske institucije, poslovna udruženja, univerziteti, sindikati, NVO, nezavisni stručnjaci, predstavnici mladih i mediji). **Predsjednik NSzOR-a je Predsjednik Vlade**, a sekretar je rukovodilac KOR-a.

Iako je predviđeno da NSzOR zasijeda najmanje dva puta godišnje, u periodu 2018-2022. g. su održane samo tri sjednice, zbog ograničenja izazvanih korona virusom i čestih promjena Vlade.

Kancelarija za održivi razvoj (KOR), između ostalog, obavlja poslove praćenja i usmjeravanja sprovođenja NSOR-a i izvještavanja o realizaciji Nacionalne strategije održivog razvoja, odnosno Akcionog plana ove strategije, reviziju i ažuriranje.

U periodu od 2017-2020. godine, kao organizaciona jedinica za održivi razvoj u okviru Ministarstva održivog razvoja i turizma, sve poslove koji se odnose na održivi razvoj obavljao je jedan službenik. U 2020. godini primljen je još jedan službenik.

Kancelarija za održivi razvoj trenutno je organizaciona jedinica Generalnog sekretarijata Vlade u okviru koje su **sistematizovana četiri radna mjesta** (rukovodilac/teljka i tri savjetnička), od kojih su **popunjena tri mjesta**.

Preporuka U7

Preporučuje se **Generalnom sekretarijatu Vlade** da, u odnosu na postojeće nadležnosti Kancelarije za održivi razvoj i činjenice da je NSzOR usljed čestih promjena Vlade značajan dio vremena nefunkcionalan, razmotri mogućnost jačanja kapaciteta KOR-a.

Zaključak 7

Za uspješno praćenje sprovođenja NSOR-a od izuzetne je važnosti uloga **Uprave za statistiku** kao proizvođača statističkih podataka za indikatore i kao institucije koja pored zvanične statistike treba da verifikuje i koordinira statistikom administrativnih proizvođača²⁵. Međutim, Uprava za statistiku ne sprovodi aktivnosti vezane za ulogu koordinatora statistike administrativnih proizvođača, jer nijesu izvršene odgovarajuće izmjene Zakona i nijesu razvijeni neophodni kapaciteti da bi ispunila veoma zahtjevnu ulogu u sprovođenju NSOR-a 2030.

Uprava za statistiku **nije sistematizovala organizacionu jedinicu, ali ni jedno službeničko mjesto u čijem opisu poslova je praćenje ciljeva održivog razvoja.**

Preporuka U8

Preporučuje se **Nacionalnom savjetu za održivi razvoj** da pokrene aktivnosti u cilju dostizanja neophodnog nivoa opremljenosti resursima Uprave za statistiku (prostornim, tehnološkim i finansijskim), koji će omogućiti da Uprava u potpunosti ostvari svoju ulogu u sprovođenju NSOR-a 2030.

Preporuka U9

Preporučuje se **Upravi za statistiku** da uspostavi posebnu organizacionu jedinicu ili tim čiji će jedini cilj biti praćenje ciljeva održivog razvoja.

4. PRAĆENJE NAPRETKA U OSTVARIVANJU CILJEVA ODRŽIVOG RAZVOJA**Zaključak 8**

Uspostavljanje funkcionalnog **informacionog sistema** i baza podataka je osnov za uspješno mjerenje ostvarivanja ciljeva održivog razvoja.

U periodu nakon donošenja NSOR-a 2030 pa do 2022, godine aktivnosti koje su nadležni organi preduzimali nijesu za rezultat imale uspostavljanje odgovarajućeg informacionog sistema i baze podataka.

U 2022. godini ostvaren je prvi značajan napredak na uspostavljanju sistema za praćenje i izvještavanje, kada je na inicijativu Kancelarije za održivi razvoj, a u saradnji sa Upravom za statistiku i podršku Kancelarije rezidentnog koordinatora Ujedinjenih nacija i UNECE-e, nacionalnim potrebama prilagođena platforma za praćenje indikatora održivog razvoja (www.sdgmontenegro.me).

Međutim, SDG **platforma još uvijek nije modifikovana** da ponudi pristup svim relevantnim akterima, već Kancelarija za održivi razvoj, nakon prikupljenih inputa vrši njihov unos na platformu.

²⁵ NSOR 2030, str. 347

Preporuka U10

Preporučuje se **Generalnom sekretarijatu Vlade - Kancelariji za održivi razvoj** da uporedo sa aktivnostima koje treba da omoguće pristup SDG platformi svim relevantnim akterima, preduzme i aktivnosti na izradi plana informisanja/edukacije svih proizvođača podataka koji treba da pristupaju platformi.

Zaključak 9

Potpisivanjem Programa održivog razvoja do 2030, države članice UN, su se obavezale 2015. godine, da će sistematski pratiti i procjenjivati sprovođenje Programa u narednih 15 godina. Napredak u realizaciji Programa odnosno ciljeva održivog razvoja procjenjuje se na osnovu određenih pokazatelja-**indikatora**.

U skladu sa NSOR 2030, **do 2020. godine** trebalo je da se u statistički sistem Crne Gore uvede i prati **168 indikatora** čiji je proračun trebalo da vrši 26 proizvođača podataka (8 zvaničnih i 18 administrativnih). Bilo je predviđeno da administrativni proizvođači statistike treba da prođu proces kontrole i potvrđivanja podataka i indikatora od strane MONSTAT-a, kao i da tadašnje Ministarstvo održivog razvoja i turizma i Agencija za zaštitu životne sredine apliciraju za zvaničnog proizvođača statistike. Međutim, **nadležne institucije** nijesu obezbijedile da se planirani broj indikatora uvede u statistički sistem Crne Gore kao ni kontrolu i potvrđivanje podataka koje proizvode administrativni proizvođači statistike.

Od kraja 2022. godine **podaci po indikatorima se unose na platformu sdgmontenegro.me**. Prema podacima sa platforme, na 09.09.2023. godine, u Crnoj Gori su **prijavljeni podaci za 131 indikator** (za 70 indikatora podatke prate međunarodne institucije u Crnoj Gori).

Kancelarija za održivi razvoj ne raspolaže sa podacima o realizovanim obavezama od strane zvaničnih i administrativnih proizvođača statističkih podataka u odnosu na NSOR-om ustanovljene obaveze u dostavi podataka za indikatore.

Preporuka U11

Preporučuje se **Nacionalnom savjetu za održivi razvoj** da preduzme aktivnosti kako bi se uspostavio funkcionalan sistem koji će obezbijediti prikupljanje, razmjenu, usklađivanje, kontrolu i potvrđivanje podataka i za rezultat imati praćenje što većeg broja indikatora, na osnovu zvaničnih statističkih podataka.

Preporuka U12

Preporučuje se **Generalnom sekretarijatu Vlade - Kancelariji za održivi razvoj** da preduzme aktivnosti na izradi procedure koja će urediti način i odgovornosti za dostavu podataka za indikatore od strane zvaničnih i administrativnih proizvođača statističkih podataka za potrebe praćenja i izvještavanja o sprovođenju NSOR-a 2030.

5. IZVJEŠTAVANJE O NAPRETKU U OSTVARIVANJU CILJEVA ODRŽIVOG RAZVOJA

Zaključak 10

Ključna faza za uspješnu implementaciju NSOR-a 2030 jeste praćenje i izvještavanje o rezultatima njenog sprovođenja.

Predviđeno je da se izvještavanje o sprovođenju NSOR-a 2030 sprovodi, na period od dvije godine, počevši od 2019. godine, na osnovu standardizovanih obrazaca pomoću kojih se evidentiraju sprovedene aktivnosti i ocjenjuje napredak u primjeni mjera i podmjera iz Akcionog plana Strategije, uz prikupljanje podataka za dostupne indikatore za postavljene ciljne ishode.

Izvještavanje o sprovođenju NSOR-a 2030 nije vršeno na predviđeni način, pa ni nakon sedam godina sprovođenja, ne postoji zvaničan dvogodišnji Izvještaj o sprovođenju NSOR-a 2030 (izvještaj na nacionalnom nivou).

Preporuka U13

Preporučuje se **Nacionalnom savjetu za održivi razvoj** da preduzme aktivnosti koje će obezbijediti redovno izvještavanje o sprovođenju NSOR-a 2030.

Zaključak 11

Dvogodišnje periodično izvještavanje o sprovođenju NSOR trebalo je da omogući sprovođenje analize dobijenih podataka, izradu preporuka za unapređenje dokumenta i periodičnu reviziju NSOR-a 2030. Međutim, prvi presjek stanja o sprovođenju NSOR-a 2030. godine napravljen je 2019. godine kao radni izvještaj. Drugi presjek stanja zaključno sa 2021. godinom je u završnoj fazi i bio je osnov za izradu Drugog dobrovoljnog izvještaja o sprovođenju NSOR-a 2030. godine.

Preporuka U14

Preporučuje se **Generalnom sekretarijatu Vlade - Kancelariji za održivi razvoj** da na osnovu izvještaja o sprovođenju NSOR-a izradi preporuke za unapređenje NSOR-a i razmotri potrebu za revizijom NSOR-a 2030.²⁶

²⁶ U Izjašnjenju na Preliminarni izvještaj o reviziji Generalni sekretarijat Vlade/Kancelarija za održivi razvoj navodi: "Imajući u vidu da ne postoji zvaničan izvještaj o NSOR, te da je za sada izvještavanje u nadležnosti Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, Kancelarija samo može usmjeriti i dati preporuku za reviziju Akcionog plana NSOR. Preduslov da Kancelarija ovo obavlja, što joj je po osnivanju i bio jedan od ključnih mandata je izmjena Zakona o životnoj sredini, za šta je Kancelarija već i uputila inicijativu nadležnom Ministarstvu."

Nadležni Kolegijum DRI utvrdio je da karakter nalaza u predmetnoj reviziji nalaže da:

- **subjekti revizije**, u skladu sa čl. 15 Zakona o Državnoj revizorskoj instituciji,
 - do 22.12.2023. godine, dostave DRI **Akcioni plan za realizaciju preporuka**
 - do 06.10.2024. godine, dostave DRI **Izvještaj o preduzetim radnjama po izrađenim i dostavljenim preporukama**
- se Konačni izvještaj dostavi **Odboru za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje Skupštine Crne Gore.**

Podgorica, 06.10.2023. godine

Rukovodilac Kolegijuma DRI
dr Branislav Radulović

Senator DRI

Prilog 1

Statusi po pojedinačnim ciljevima u junu 2023. godine²⁷

Broj cilja	Ciljevi održivog razvoja	Broj indikatora po ciljevima	Broj prikupljanja podataka	%	Prijavljeni podaci	%
1	SVIJET BEZ SIROMAŠTVA	13	9	69%	4	31%
2	SVIJET BEZ GLADI	14	10	71%	4	29%
3	DOBRO ZDRAVLJE I BLAGOSTANJE	28	17	61%	11	39%
4	KVALITETNO OBRAZOVANJE	12	5	42%	7	58%
5	RODNA RAVNOPRAVNOST	14	12	86%	2	14%
6	ČISTA VODA I SANITARNI USLOVI	11	9	82%	2	18%
7	PRISTUPAČNA I ČISTA ENERGIJA	6	3	50%	3	50%
8	DOSTOJANSTVEN RAD I EKONOMSKI RAST	16	10	63%	6	38%
9	INDUSTRIJA, INOVACIJE I INFRASTRUKTURA	12	5	42%	7	58%
10	SMANJENJE NEJEDNAKOSTI	14	12	86%	2	14%
11	ODRŽIVI GRADOVI I ZAJEDNICE	15	11	73%	4	27%
12	ODGOVORNA POTROŠNJA I PROIZVODNJA	13	9	69%	4	31%
13	ODGOVOR NA KLIMATSKE PROMJENE	8	8	100%	0	0%
14	OČUVANJE VODENOG SVIJETA	10	10	100%	0	0%
15	OČUVANJE ŽIVOTA NA ZEMLJI	14	14	100%	0	0%
16	MIR, PRAVDA I SNAŽNE INSTITUCIJE	24	15	63%	9	38%
17	PARTNERSTVOM DO CILJA	24	20	83%	4	17%

²⁷ izvor podataka: <https://www.sdgmontenegro.me/reporting-status/>

Prilog 2

Pregled proizvođača statistike u odnosu na status, broj indikatora za koje su institucije nadležne i preporuke.

Naziv odgovorne institucije	Da li je u pitanju zvanični proizvođač statistike	Prijedlog	Broj indikatora sa UN liste za koju je institucija odgovorna
MONSTAT	da	-	55
Centralna banka Crne Gore	da	-	7
Fond za zdravstveno osiguranje	da	-	1
Institut za javno zdravlje	da	-	20
Ministarstvo finansija	da	-	30
Ministarstvo nauke	da	-	4
Uprava carina	da	-	2
Poreska uprava	da	-	2
Ministarstvo održivog razvoja i turizma	ne	Aplicirati za status zvaničnog proizvođača statistike	27
Agencija za zaštitu životne sredine	ne	Aplicirati za status zvaničnog proizvođača statistike	11
Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost	ne	Kontrola i potvrđivanje podataka od strane MONSTATA	2
Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	ne	Kontrola i potvrđivanje podataka od strane MONSTATA	14
Ministarstvo pravde	ne	Kontrola i potvrđivanje podataka od strane MONSTATA	2
Ministarstvo prosvjete	ne	Kontrola i potvrđivanje podataka od strane MONSTATA	7
Ministarstvo rada i socijalnog staranja	ne	Kontrola i potvrđivanje podataka od strane MONSTATA	2
Ministarstvo saobraćaja i pomorstva	ne	Kontrola i potvrđivanje podataka od strane MONSTATA	4
Ministarstvo za ljudska i manjinska prava	ne	Kontrola i potvrđivanje podataka od strane MONSTATA	8
Ministarstvo ekonomije	ne	Kontrola i potvrđivanje podataka od strane MONSTATA	5
Ministarstvo zdravlja	ne	Kontrola i potvrđivanje podataka od strane MONSTATA	4
Institut za biologiju mora	ne	Kontrola i potvrđivanje podataka od strane MONSTATA	3
Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija	ne	Kontrola i potvrđivanje podataka od strane MONSTATA	7
Ministarstvo unutrašnjih poslova	ne	Kontrola i potvrđivanje podataka od strane MONSTATA	19
Zaštitnik ljudskih prava i sloboda	ne	Kontrola i potvrđivanje podataka od strane MONSTATA	1
Biotehnički fakultet	ne	Kontrola i potvrđivanje podataka od strane MONSTATA	2
Direkcija za javne nabavke	ne	Kontrola i potvrđivanje podataka od strane MONSTATA	1
Uprava za nekretnine	ne	Kontrola i potvrđivanje podataka od strane MONSTATA	1

Pregled indikatora koje proizvodi Uprava za statistiku

Oznaka indikatora	Puni naziv indikatora
1.1.1	Udio stanovništva ispod međunarodne linije siromaštva, po polu, starosti, radnom statusu i geografskoj lokaciji (urbana / ruralna)
1.2.1	Udio stanovništva koje živi ispod nacionalne linije siromaštva, po polu i starosti
1.2.2	Udio muškaraca, žena i djece svih uzrasta koji žive u siromaštvu u svim svojim dimenzijama prema nacionalnim definicijama
1.4.1	Procenat članova domaćinstva koji koriste poboljšane izvore pijaće vode u svom stanu/dvorištu/zemljištu ili izvore
2.2.1	Procenat djece mlađe od 5 godina koja: (a) zaostaju za dvije standardne devijacije (umjereni i teški oblik zaostajanja u rastu) (b) zaostaju za tri standardne devijacije (teški oblik zaostajanja u rastu) u odnosu na srednju vrijednost tjelesne visine za dati uzrast, po standardu SZO
2.2.2	Procenat djece mlađe od 5 godina koja: (a) zaostaju za dvije standardne devijacije (umjereni i teški oblik zaostajanja u razvoju i gojaznost) (b) zaostaju za tri standardne devijacije (teški oblik zaostajanja u razvoju i gojaznost) u odnosu na srednju vrijednost tjelesne težine u odnosu na visinu, po standardu SZO
2.3.1	Obim proizvodnje po radnoj jedinici po klasama veličine poljoprivrednih-stočarskih-šumarskih preduzeća
2.4.1	Udio poljoprivrednih površina koje se koriste za produktivnu i održivu poljoprivredu
3.1.2	Procenat žena starosti 15-49 godina koje su rodile živorođeno dijete u posljednje 2 godine i kojima je pri posljednjem porođaju pomagalo stručno medicinsko osoblje
3.2.1	Stopa smrtnosti djece ispod pet godina
3.2.2	Stopa smrtnosti novorođenčadi
3.7.1 3.8.1	Procenat žena starosti 15-49 godina koje su trenutno udate ili u zajednici čija je potreba za planiranjem porodice zadovoljena savremenim metodama kontracepcije
3.7.2	Stopa nataliteta kod adolescenata (uzrast 10-14 godina; uzrast 15-19 godina) na 1.000 žena u toj starosnoj grupi
3.8.1 ²⁸	Procenat žena starosti 15-49 godina koje su rodile živorođeno dijete u posljednje 2 godine i koje su tokom posljednje trudnoće bile pregledane (a) barem jednom od strane stručnog zdravstvenog osoblja (b) najmanje četiri puta, od strane bilo koga najmanje osam puta, od strane bilo koga

²⁸ Za indikator 3.8.1 postoji još i "Korišćenje poboljšanih sanitarnih prostorija: Procenat članova domaćinstva koji koriste poboljšane sanitarne prostorije" 97,1% - Crna Gora i 88,3% - Romska naselja.

4.2.1	Procenat djece starosti 36–59 mjeseci koja su dostigla očekivani nivo razvoja u najmanje tri od sljedeće četiri oblasti: pismenost/poznavanje brojeva, fizički razvoj, socijalno-emocionalni domen i učenje
4.2.2	Procenat djece u relevantnoj starosnoj grupi (godinu dana prije zvaničnog uzrasta za upis u osnovnu školu) koji pohađaju program predškolskog obrazovanja ili osnovnu školu
4.3.1	Stopa učestvovanja mladih i odraslih u formalnom i neformalnom obrazovanju i osposobljavanju u prethodnih 12 mjeseci, po polu
4.4.1	Udio mladih i odraslih osoba koje imaju informaciono-komunikacione vještine (ICT), prema vrsti vještine
4.5.1	Indeks pariteta (djevojčice/dječaci, rural/urban, najsiromašniji/najbogatiji kvintili indeksa blagostanja) Rod a) osnovna škola b) srednja škola Bogatstvo a) osnovna škola b) srednja škola Područje a) osnovna škola srednja škola
5.3.1	Procenat žena i muškaraca starosti 20-24 godina koji su prvi put stupili u brak ili zajednicu prije 15. godine i prije 18. godine. Žene a) prije 15. godine b) prije 18. godine Muškarci a) prije 15. godine prije 18. godine
5.a.1	Udio ukupnog poljoprivrednog stanovništva sa vlasničkim ili sugurnim pravima nad poljoprivrednim zemljištem, po polu, b) udio žena među vlasnicima ili nosiocima prava nad poljoprivrednim zemljištem, prema vrsti svojine
6.2.1	Procenat članova domaćinstva s prostorijom za pranje ruku u kojoj se nalaze voda i sapun ili deterdžent
1.4.1	
7.1.1	Udio stanovništva koji ima pristup električnoj energiji
7.1.2	Procenat članova domaćinstva koji se prvenstveno oslanjaju na čista goriva i tehnologije za kuvanje, grijanje prostora i rasvjetu
7.2.1	Udio obnovljive energije u ukupnoj konačnoj potrošnji energije
8.1.1	Godišnja realna stopa rasta BDP-a po glavi stanovnika
8.4.2	Domaća materijalna potrošnja (DMC) i DMC po glavi stanovnika, po BDP-u
8.5.2	Stopa nezaposlenosti, po polu, starosnoj dobi i osobama sa invaliditetom
8.6.1	Udio mladih (starosne dobi 15-24) koji nijesu obuhvaćeni obrazovanjem, zapošljavanjem ili obukom
8.7.1	Udio i broj djece starosne dobi 5-17 godina koja su uključena u dječiji rad, po polu i godinama
9.1.2	Obim putničkog i teretnog saobraćaja, po vidu prevoza
9.2.1	Proizvodna vrijednost dodata kao udio BDP-a i po glavi stanovnika
9.2.2	Zaposlenost u proizvodnoj industriji kao udio ukupne zaposlenosti

9.3.1	Udio malih industrijskih preduzeća u ukupnoj industrijskoj vrijednosti dodatoj finansijskim uslugama, uključujući povoljne kredite, i njihovu integraciju u lance vrijednosti i tržišta
9.5.1	Potrošnja na istraživanje i razvoj kao udio BDP-a
10.3. 1 16.b. 1	Procenat žena i muškaraca starosti 15-49 godina koji su se lično osjećali diskriminisanim ili uznemiravanim u proteklih 12 mjeseci na osnovu diskriminacije zabranjene međunarodnim zakonom o ljudskim pravima
11.2. 1	Procenat stanovništva koji imaju “povoljan” pristup javnom prevozu (po polu, starosti i osobama sa invaliditetom)
12.4. 1	Broj stranka potpisnica međunarodnih multilateralnih sporazuma o opasnom otpadu i drugim hemikalijama, koje ispunjavaju obaveze koje su na sebe preuzele i obaveze dostavljanja informacija koje se traže na osnovu svakog od relevantnih sporazuma
12.4. 2	Opasni otpad proizveden po glavi stanovnika, udio prerađenog opasnog otpada i po vrsti prerade
12.5. 1	Nacionalna stopa recikliranja, tone recikliranog materijala
16.1. 4	Procenat žena i muškaraca starosti 15-49 godina koji se osjećaju bezbjedno dok šetaju sami noću u svom susjedstvu
16.2. 1	Procenat djece starosti 1-14 godina koja su bila izložena bilo fizičkom kažnjavanju i/ili mentalnoj agresiji od strane staratelja tokom prethodnog mjeseca
16.3. 1	Procenat žena i muškaraca starosti 15-49 godina koji su pretrpjeli fizičko nasilje ili pljačku i/ili napad u posljednjih 12 mjeseci i koji su prijavili policiji posljednje slučajeve pljačke i/ili napada
16.9. 1	Udio djece ispod 5 godina starosti čije je rođenje registrovano kod organa nadležnog za građanske 48register, po godinama
16.b. 1 10.3. 1	Procenat žena i muškaraca starosti 15-49 godina koji su se lično osjećali diskriminisanim ili uznemiravanim u proteklih 12 mjeseci na osnovu diskriminacije zabranjene međunarodnim zakonom o ljudskim pravima
17.8. 1	Udio osoba koje koriste internet
17.18 .2	Broj zemalja koje imaju domaće zakonodavstvo o statistici koje je usklađeno sa Osnovnim načelima zvanične statistike
17.18 .3	Broj zemalja sa nacionalnim statističkim planom koji je u potpunosti finansiran i sprovodi se, prema izvoru finansiranja

Prilog 4

Odsjek za koordinaciju strategija kojima se utvrđuju javne politike (obavlja poslove koji se odnose na: analiziranje, koordinaciju i pružanje pomoći prilikom pripreme strateških dokumenata i izvještaja o njihovom sprovođenju prema utvrđenoj metodologiji, staranje o efikasnom korišćenju podrške donatora za unapređivanje kvaliteta i usklađenosti strategija kojima se utvrđuju javne politike, razmatranje obrazloženja za donošenje strateškog dokumenta, koja tijela javne uprave dostavljaju Vladi, u postupku pripreme nacrtu godišnjeg programa rada Vlade, prema utvrđenoj metodologiji razmatranje obrazloženja koja prate nacrt strategije ili druge politike, koja tijela javne uprave dostavljaju Vladi na usvajanje, uz preporuke za njihovo unapređenje u smislu sadržinske usklađenosti sa usvojenim politikama i prioritetima procesa pristupanja; pripremu mišljenja o usklađenosti strateških dokumenata kojima se utvrđuju javne politike i izvještaja o njihovom sprovođenju s pravnim okvirom kojim se uređuje sistem strateškog planiranja, s ostalim nacionalnim strateškim dokumentima i/ili pravnom tekovinom EU, procjenu učinka i praćenje stepena sprovođenja strateških dokumenata kojima se utvrđuju javne politike, praćenje glavnih politika EU, kao i analizu njihove zastupljenosti u Crnoj Gori, pripremu komparativnih analiza efekata strateških dokumenata kako na Crnu Goru, tako i na ostale države kandidate i potencijalne kandidate u procesu pristupanja EU, izradu analiza o stepenu usklađenosti strateških dokumenata s ključnim politikama EU, pripremu instrukcija, koordinaciju pripreme i pružanje stručne pomoći organima državne uprave pri utvrđivanju prioritetnih ciljeva i rokova za njihovo ostvarivanje u postupku pripreme srednjoročnog i godišnjeg programa rada Vlade, provjeru usklađenosti prioriteta i ciljeva predloga javnih politika sa srednjoročnim i godišnjim programom rada Vlade, koordinaciju i saradnju sa organima državne uprave u postupku usklađivanja obaveza i rokova iz srednjoročnog i godišnjeg programa rada Vlade i Programa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, saradnju sa Ministarstvom finansija u cilju povezivanja planiranja sprovođenja prioritetnih ciljeva Vlade sa budžetom, praćenje i usklađivanje realizacije srednjoročnog i godišnjeg programa rada Vlade i zaključaka Vlade, vođenje odgovarajućih evidencija, kao i druge poslove iz djelokruga Odsjeka).

Odsjek za razvoj sistema strateškog planiranja (obavljaju se poslovi koji se odnose na: izradu zakonskih, podzakonskih akata i pravilnika kojima se uređuje sistem strateškog planiranja; izradu metodologija i smjernica za izradu strateških dokumenata kojima se utvrđuju javne politike, razvoj i unapređenje procedura za izradu strateških dokumenata kojima se utvrđuju javne politike, pripremu uputstava namijenjenih tijelima javne uprave o standardima koji se moraju poštovati pri izradi strateških dokumenata, analizu primjene normativnog okvira za strateško planiranje, pružanje podrške na uspostavljanju organizacionih jedinica za strateško planiranje i razvoj kapaciteta na nacionalnom i lokalnom nivou, uspostavljanje i upravljanje informacionim sistemima za strateško planiranje, planiranje i sprovođenje obrazovno-informativnih aktivnosti u vezi sa strateškim planiranjem i pratećim informacionim sistemima, uspostavljanje sistema institucionalne koordinacije u oblasti strateškog planiranja, uspostavljanje i koordinaciju rada Mreže državnih službenika za strateško planiranje, saradnju s međunarodnim organizacijama, ministarstvima i državnim organima u vezi sa razvojem sistema strateškog planiranja, saradnju sa obrazovnim ustanovama, istraživačkim centrima i organizacijama civilnog društva na unapređenju dostupnosti podataka potrebnih za planiranje javnih politika, kao i druge poslove iz djelokruga Odsjeka).